

KUVASZ, JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 05.11.2006
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 23.05.2007

SISÄLLYSLUETTELO:

<u>1. Yhteenveto</u>	4
<u>2. Rodun tausta</u>	5
<u>2.1 Rodun historia</u>	5
<u>2.2 Kuvasz Suomessa</u>	5
<u>3. Järjestöorganisaatio ja sen historia</u>	6
<u>4. Nykytilanne</u>	8
<u>4.1 Populaation koko ja rakenne</u>	8
<u>4.1.1 Unkarin kuvaszkan</u>	8
<u>4.1.2 Ruotsin kuvaszkan</u>	8
<u>4.1.3 Muut maat</u>	9
<u>4.2 Suomen kuvaszkan</u>	9
<u>4.2.1 Kuvaszkasvatus Suomessa</u>	9
<u>4.2.2 Tehollinen populaatiokoko</u>	11
<u>4.2.3 Sukusiitos ja sen torjuminen</u>	12
<u>4.2.4 Jalostukseen käytetyt koirat</u>	13
<u>4.3 Luonne ja käyttöominaisuudet</u>	18
<u>4.4 Terveys</u>	18
<u>4.4.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet</u>	18
<u>4.4.2 Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli lonkkadysplasia (HD)</u>	19
<u>4.4.2.1 Lonkkaniveltilat</u>	20
<u>4.4.3 Kynäknivelen kasvuhäiriö</u>	21
<u>4.4.4 Silmätaudit</u>	22
<u>4.4.5 Muut rodulla tavatut sairaudet</u>	23
<u>4.5 Ulkomuoto</u>	23
<u>5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta</u>	25
<u>6. Jalostuksen tavoitteet ja strategiat</u>	26
<u>6.1 Visio</u>	26
<u>6.2 Rotujärjestön tavoitteet</u>	26
<u>6.2.1 Populaation kokonaistila ja rakenne</u>	26
<u>6.2.2 Luonne ja käyttöominaisuudet</u>	26
<u>6.2.3 Terveys</u>	26
<u>6.2.4 Ulkomuoto</u>	27
<u>6.3 Rotujärjestön strategia</u>	27
<u>6.4 Uhat ja mahdollisuudet</u>	28
<u>6.5 Varautuminen ongelmiin</u>	29
<u>6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi</u>	30
<u>6.6.1 Keinot, joilla tavoitteisiin pyritään</u>	30
<u>6.6.2 Jalostusohjesääntö</u>	30
<u>7. Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta</u>	31
<u>8. Lähteet</u>	31

[9. Liitteet](#) **33**

[10. Päivitystiedot](#) **33**

1. YHTEENVETO

Tämä dokumentti liitteineen muodostaa Unkarinpaimenkoirat ry:n laatiman kuvaszin jalostuksen tavoiteohjelman. Jalostuksen tavoiteohjelman tarkoituksena on koota yhteen saatavilla oleva, oleellinen tieto rodusta, rodun taustoista ja jalostuksen suunnittelussa ja toimeenpanossa tarvittavista taustatekijöistä. Jalostuksen tavoiteohjelman tarkoituksena on myös pohtia rodun nykytilannetta erilaisista näkökulmista. Tavoiteohjelman tunteminen ja siihen perehtyminen on rodun kasvattajille ja harrastajille tärkeää. Jalostuksen tavoiteohjelman on tarkoitus antaa tietoa myös rodun ulkopuolelle rodun tilasta sekä rotuyhdistyksen toiminnasta ja sen kyvystä hoitaa sille uskottua tehtävää.

Rodun jalostuksella tarkoitetaan suunnitelluilla parituksilla ja määrätietoisella valinnalla aikaansaatu kannan tason säilyttämistä ennallaan tai sen parantamista. Rodun jalostuksessa kyseessä on joukkojen jalostus, sitä ei tule käsitellä yksilöjalostuksena. Ohjelman avulla voidaan ohjata rodun kehitystä määrätietoisesti ja vaadittavan pitkäjänteisesti. Eräs tärkeimpiä tavoitteita on saada kaikki rodun kasvattajat tuntemaan kuvaszin rotumääritelmä ja rodun tilanne, tiedostamaan rotua uhkaavat terveysongelmat sekä ymmärtämään omien jalostusvalintojensa merkitys Suomen kuvaszikannalle. Ohjelmaan perehtyminen ja siinä esitettyjen tietojen, määräysten ja ohjeiden tunteminen on tärkeää kaikille rodun harrastajille, ja erityisesti kasvattajille.

Tämä jalostuksen tavoiteohjelma täydentää ja korvaa aikaisemmat Unkarinpaimenkoirat ry:n kuvaszrodulle laatimat tavoiteohjelmat. Ensimmäistä kertaa rotumme tilannetta tarkastellaan populaatiogeneettisistä lähtökohdista. Jalostuspohjan pitäminen mahdollisimman laajana on yksi tärkeimpiä lähtökotia. Kun jalostukseen käytettyjen yksilöiden sukulaisuusaste on mahdollisimman pieni, se helpottaa luomaan yhdistelmiä, joilla on pieni sukusiitoskerroin. Suuri sukusiitoskerroin heikentää elinvoimaa, vähentää perinnöllistä muuntelua ja lisää kannassa olevien perinnöllisten vikojen esiintymistiheyttä.

Uudessa jalostuksen tavoiteohjelmassa tuodaan esille ne tavoitteet, joita kuvaszin jalostukselle on Suomessa asetettava. Jalostuksen tavoiteohjelmaa tulee tarkastella aika ajoin kriittisesti, ja sen painopisteitä on tarpeen vaatiessa voitava muuttaa.

Kuvaszrodun jalostuksen painopisteitä ovat terve rakenne, rodulle tyypillinen ulkomuoto sekä laumanvartijalle tyypillisen luonteen ja käyttöominaisuuksien vaaliminen. Monien suurten rotujen tavoin kuvaszin jalostuksessa on otettava huomioon luuston ja nivelten terveys; PEVISA edellyttää lonkkien kuvaamista, ja jalostuksen tavoiteohjelmassa suositellaan lisäksi jalostukseen käytettävän koiran polvi- ja kyynärtutkimusta. Selkeäksi uhaksi rotujärjestö kokee PRA:n, jota on jo Euroopassa, muissa Pohjoismaissa ja Pohjois-Amerikassa todettu rodulla, ja jonka leviäminen kantaamme on pyrittävä estämään. Samaan aikaan on pyrittävä säilyttämään rodun geneettinen monimuotoisuus ja laajentamaan rodun kotimaista jalostuspohjaa. Näihin tavoitteisiin rotujärjestö pyrkii keräämällä ja jakamalla tietoa, antamalla jalostusneuvontaa, laatimalla jalostuksen tavoiteohjelman ja PEVISA-ohjelman.

2. RODUN TAUSTA

2.1 RODUN HISTORIA

Kuvasz on jo kauan sitten nykyisen Unkarin alueelle vakiintunut ikivanha paimenkoira. Sen esivanhemmat tulivat Karpaattien keskustasangolle (nyk. Transilvania) unkarilaisten miehityksen aikana 900-luvulla. Näitä koiria käytettiin vahtimaan ja vartioimaan karjalaumoja villieläimiltä ja varkailta. Metsästysviettinsä ansiosta kuvaszeja käytettiin kuningas Matthás Corvinuksen aikana (1458 - 1490) ensisijaisesti metsästyskoirina, ja aateliset pitivät kuvaszeja henkivartijoinaan. Karjanpaimennuksen vähennyttyä niitä on käytetty paljon harvemmin alkuperäisiin tarkoituksiin, ja rotu on kotiutunut kyliin ja myöhemmin jopa kaupunkeihin.

Turkkilaismiehityksen aikana rotuun on todennäköisesti sekoittunut turkkilaisia akbach-tyyppisiä lammaskoiria, mutta 1600-luvulta lähtien rotu on pysynyt pääpiirteiltään muuttumattomana. Laumanvartijarodulle tärkeitä ominaisuuksia ovat hyvä hajuaisti, vahvat hampaat ja leuat, taistelutahto, rohkeus ja voimakkaat lihakset. Kuvaszit vartioivat karjaa ja lampaita susilta ja varkailta. Jotta paimenet pystyivät öisinkin erottamaan koiran sudesta yhdellä silmäyksellä, kuvaszit olivat aina valkoisia.

Kuvaszin rekisteröinti ja kasvatustarkoituksessa alkoi v. 1905, jolloin laadittiin ensimmäinen rotumääritelmä. Prof. Emil Raitsits tarkensi tätä rotumääritelmää v. 1921. Seuraava, Abonyi-Anghi-Márki - rotumääritelmä vuodelta 1935, oli pitkään jalostuksen perusta ja myös FCI hyväksyi sen v. 1936.

Vuoden 1953 jälkeen unkarilaisten kiinnostus kuvasziin lisääntyi. Rotu tuli tunnetuksi kotimaassaan ja myös sen ulkopuolella. Romaniassa, Tšekkoslovakiassa ja Puolassa alettiin myös kasvattaa paikallisia muunnoksia rodusta.

Ankarin takaisku rotua kohtasi toisen maailmansodan aikana, jolloin kuvaszit hävisivät lähes sukupuuttoon. Kasvattajat ja muut koirista kiinnostuneet henkilöt etsivät Unkarin alueelta muutamat elossa säilyneet kuvaszit ja aloittivat kasvatuksen uudelleen. Tämän antaumuksellisen työn ansiosta kuvaszien määrä rodun kotimaassa on kasvanut entisiin mittoihin ja niitä rekisteröidään siellä n. 500 koiraa vuosittain.

2.2 KUVASZ SUOMESSA

Ensimmäinen kuvasz, narttu **S MVA Balinka** (SF173565/76) om. Seppo Kuivasmäki, tuotiin Suomeen Ruotsista vuonna 1976. Seuraavaksi Ruotsista tuotiin nartut **SF MVA Dolly** (SF24533F/77) ja **SF MVA V-78 Diana** (SF006019/78). Ensimmäinen uros, **Extra** (SF051257/78), tuotiin myös Ruotsista. Vuonna 1979 syntyi Suomen ensimmäinen kuvaszpentue.

Vuonna 1982 tuotiin Norjasta uros **Basso** (SF125565/82) sekä vuonna 1983 uros **Eibus Don** (SF1392R/84). Vuonna 1983 tuotiin Ruotsista narttu **POHJ MVA Wulcanos Frida** (SF109325B/83), jolle vuonna 1984 syntyi Suomen toinen kuvaszpentue. Isänä tuossa pentueessa oli Ruotsissa asuva unkarintuonti **KANS MVA Feher-Kabai Egon** (S48943/81).

Ruotsista tuotiin vuosina 1986 - 1992 toistakymmentä kuvaszia, joista suurin osa oli Ann-Marie Van Eijsbergenin **Trevnadens**-kennelistä. 1989 karanteenipakko poistui, ja koirien tuonti Suomeen vapautui. Samana vuonna Suomeen saapui ensimmäinen unkarintuonti kuvasz, narttu **Gödöllökerti Avar Tapsi** (SF22938/89).

Vasta 1990-luvulla kotimainen kasvatustyö alkoi todenteolla. Suomen kolmas kuvaszpentue syntyi Marja-Leena Isomäen **Coldblow**-kennelissä 1992. Pentueita syntyi kennelissä 1992 - 2005 seitsemän, yhteensä 49 pentua. Vuonna 1995 aloitti Ulla Paavola, kennel **Vit-Väktarens**. Samana vuonna kuvaszeja syntyi Suomessa jo kolme pentuetta, yhteensä 18 pentua, ja lisäksi Suomeen tuotiin muutamia koiria Unkarista.

Suomen kuvaszkan ta perustuu pääosin **Coldblow-** ja **Vit-Väktarens** -kennelleiden kasvattamiin ja hankkimiin koiriin. Tuontikoiria on hankittu Suomeen harkiten. Suurin osa tuontikoirista on peräisin Ruotsista ja Unkarista, vain joitakin on tuotu muista maista.

Suomessa on syntynyt vuoden 2008 loppuun mennessä 43 pentuetta.

Kuvasz on Suomessa ensisijaisesti seura- ja harrastuskoira. Kuvaszin alkuperäinen käyttötarkoitus on lammaslaumojen ja omaisuuden vartiointi, mutta Suomessa suurin osa rekisteröidyistä kuvaszeista on päätynt lähinnä seurakoiriksi. Viime vuosina kiinnostus käyttää kuvaszia alkuperäisessä työssä on lisääntynyt.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Unkarinpaimenkoirat ry:n toiminta alkoi, kun 23.10.1974 perustettiin Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistyksen yhteyteen Pumi- ja Puli -niminen alajaosto. Viralliseksi rotua harrastavaksi yhdistykseksi Unkarinpaimenkoirat ry. hyväksyttiin 1.10.1985 alkaen.

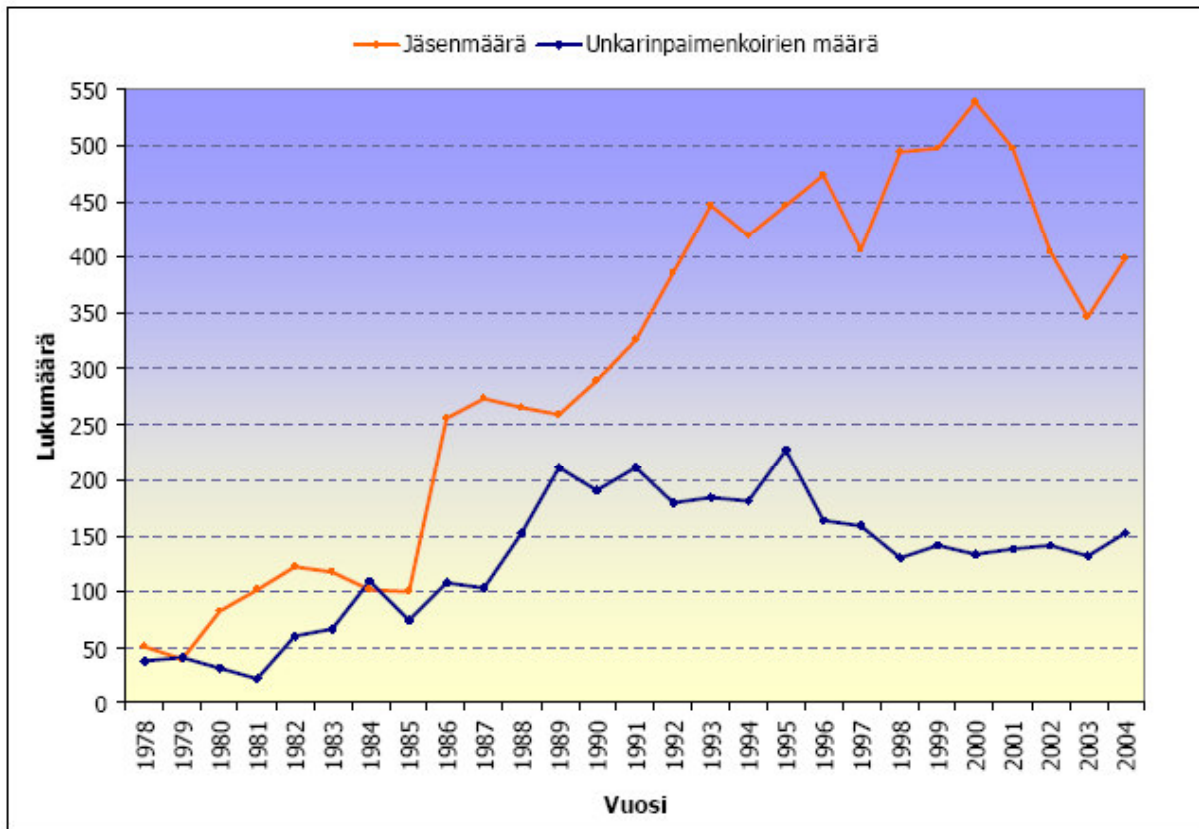
23.4.1988 pidetyssä kokouksessa Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n valtuusto hyväksyi yhdistyksemme rotujärjestöksi. Rotujärjestömme kotipaikka on Helsinki, mutta sen toiminta käsittää koko maan. Rotujärjestömme tarkoituksena on edistää Suomessa puhdasrotuisten ja terveiden unkarilaisten paimenkoirien (komondor, kuvasz, mudi, puli ja pumi) kasvatusta ja jalostusta sekä niiden käyttöä ja tunnetuksi tekemistä.

Järjestömme tekee rotuja tunnetuksi julkaisemalla jäsenlehteä, vuosikirjaa ja rotuesitteitä, ylläpitämällä yhdistyksemme www-sivuja, järjestämällä keskustelu- ja koulutustilaisuuksia sekä jäsenistölle että ulkomuototuomareille sekä järjestämällä kurseja, leirejä, näyttelyitä, kokeita ja kilpailuja. Rotujärjestössämme jäsenmäärä vuoden 2008 lopussa oli 325 jäsentä, joista varsinaisia jäseniä oli 269 ja loput jäsenet olivat joko perhe-, pentu-, ainais- tai ulkomaalaisia jäseniä. Yhdistyksen jäsenmäärät sekä unkarinpaimenkoirien rekisteröinnit vuosilta 1996 – 2008 löytyvät taulukosta 1 ja yhdistyksen jäsenmäärien ja unkarinpaimenkoirien rekisteröintien kehitys yhdistyksen toiminnan alkuvuosilta lähtien on esitetty kuvaajassa 1.

Unkarinpaimenkoirat ry:ssä toimii jalostustoimikunta, jonka jäsenet valitsee hallitus. Jalostustoimikuntaan on pyritty valitsemaan 2-3 edustajaa jokaisesta rodustamme. Jalostustoimikunnan tehtävänä on mm. kerätä ja tilastoida tietoa rodun terveydestä, julkaista jalostustoimikuntaan liittyvää tietoa (mm. Vuosikirja), järjestää jalostustarkastuksia sekä pyydetessä antaa jalostusneuvoja ja -suosituksia rotujemme kasvattajille.

Taulukko 1. Yhdistyksen jäsenmäärä sekä rotujemme rekisteröinnit vuosina 1996 – 2008

Vuosi	Jäsenmäärä	Unkarinpaimenkoirien määrä
1996	474	163
1997	407	159
1998	495	131
1999	497	142
2000	539	133
2001	497	138
2002	406	141
2003	347	132
2004	399	153
2005	375	166
2006	314	112
2007	259	214
2008	325	213

Kuvaaja 1. Yhdistyksen jäsenmäärän ja rotujen rekisteröintimäärien kehitys.

4. NYKYTILANNE

Suomen kuvaszkan perustuu lähinnä kahden kasvattajan kasvattamille ja hankkimille koirille. Kuvaszkasvattajia on ollut vuoden 2008 loppuun mennessä 11. Kasvatustyö on ollut pienimuotoista ja koiria on rekisteröity viimeisen kymmenen vuoden aikana n. 170. Kanta pohjautuu pääosin Ruotsista ja Unkarista tuoduille koirille, ja Suomessa syntyneet koirat ovat läheistä sukua toisilleen.

Kuvaszrotua harrastetaan Pohjois-Amerikassa, ja Euroopan maista mm. Saksassa ja Hollannissa on suurehkot kuvaszpopulaatiot. Lisäksi kuvaszja kasvatetaan aktiivisesti Ruotsissa.

4.1 POPULAATION KOKO JA RAKENNE

Suomen kuvaszkan on kapea, ja perustuu vain muutaman kasvattajan aktiiviselle kasvatustyölle. Käytettyjen urosten määrä suhteutettuna jalostukseen käytettyjen narttujen määrään on pieni, ja voidaankin puhua matadorjalostuksesta. Kapeaa kantaa uhkaa sukusiitosasteen nousu, ja olisikin tärkeää tuoda uusia jalostusyksilöitä ulkomailta sekä käyttää Suomessa jo olevaa kantaa laajemmin.

4.1.1 Unkarin kuvaszkan

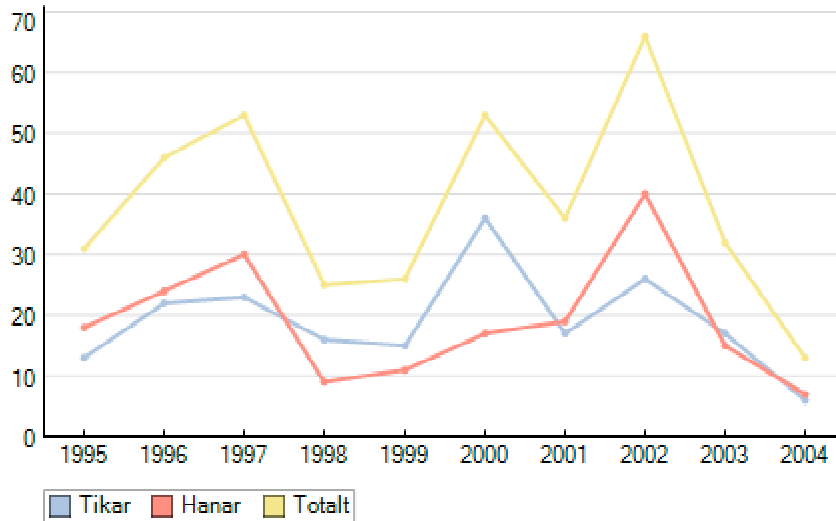
Kuvaszin alkuperämaa on Unkari. Unkarissa rekisteröidään vuosittain arviolta muutamia satoja kuvaszja. Unkarin kennelliitto ei julkaise rekisteröintitietoja, joten täsmällisiä tietoja ei ole saatavilla.

4.1.2 Ruotsin kuvaszkan

Ruotsin ensimmäisen kuvaszin, uroksen nimeltä **Betyartelepi Bicsak Csigo** toi Unkarista Dr. Tibor Buzády vuonna 1969. Seuraavana vuonna tuotiin Unkarista narttu **Harosi Ani**, joka sai karanteenissa ollessaan 10 pentua. Vuonna 1971 tuotiin Ruotsiin kolme narttua Unkarista: **Gyapjus Rokolya**, **INTUCH NORDUCH Pecelói Bojtár Csipke** sekä **Pecelói Cinka**. Vuonna 1972 tuotiin Unkarista kaksi urosta; **FINUCH INTUCH Budagyöngye Bihar** sekä **INTUCH NORDUCH Sokorópátkai Andul**. Vuonna 1976 tuotiin uros **Gyöngyhazi Adonis**. Useimpien Suomeen tuotujen ruotsalaiskoirien sukutauluista löytyy jokin näistä Ruotsin ensimmäisistä tuontikoirista. Ruotsissa on rekisteröity vuosien 1969 - 2008 välillä 197 kuvaszpentuetta, 1446 pentua ja 41 tuontikoiraa.

Taulukko 2. Ruotsissa rekisteröidyt kuvaszit vuosina 1999 - 2008

	-99	-00	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08
Pentueita	5	6	6	7	5	1	8	7	3	5
Narttuja	15	36	17	26	17	6	29	37	7	22
Uroksia	11	17	19	40	15	7	26	14	14	14
Yhteensä	26	53	36	66	32	13	55	51	21	36

Kuvaaja 2. Ruotsissa rekisteröidyt kuvaszit (lähde: Avelsdata, Ruotsin Kennelliitto)

Ruotsalaisen kuvaszpopulaation viiden sukupolven perusteella laskettu sukusiitoskerroin on muuttunut taulukossa 3 esitetyllä tavalla vuosien 1995 - 2004 välillä (lähde: Avelsdata, Ruotsin kennelliitto).

Taulukko 3. Ruotsin kuvaszpopulaation sukusiitoskertoimet 1995 - 2004

	-95	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	-03	-04
Sukusiitos-%	5,7	3,9	8,9	4,9	6,8	3,1	2,4	3,5	3,1	1

4.1.3 Muut maat

Kuvasjeja kasvatetaan Unkarin, Suomen ja Ruotsin lisäksi mm. USA:ssa, Kanadassa, Saksassa ja Hollannissa.

4.2 SUOMEN KUVASZKANTA

Kuvasjeja on rekisteröity Suomessa vuodesta 1976 lähtien. Vuoden 2008 loppuun mennessä rekisteröityjä kuvasjeja on 339, joista tuontreja on ollut 49 (28 urosta ja 21 narttua). Suomessa kasvatettuja pentueita on vuoden 2008 loppuun mennessä ollut 43, niissä on syntynyt 128 urosta ja 162 narttua. Eniten kuvasjeja on rekisteröity vuonna 2007. Ainoastaan vuosina 1979, 1981 ja 1985 ei ole rekisteröity lainkaan kuvasjeja. Vuosien 2000–2008 rekisteröinneistä laskettuna maamme elossa oleva kuvaszkanta on n. 120 yksilöä.

Liitetaulukosta 2 löytyvät Suomeen rekisteröidyt tuontikuvazit sekä niiden jälkeläismäärät vuoden 2008 loppuun mennessä sekä Suomeen rekisteröimättömät ja ulkomaiset jalostuskoirat ja niiden jälkeläismäärät vuoden 2008 loppuun mennessä. Suomen kuvaszkanta pohjautuu pääasiassa Ruotsista ja Unkarista tuotuihin koiriin.

4.2.1 Kuvaszkasvatus Suomessa

Kasvatustyö Suomessa on ollut hyvin pienimuotoista, ja kuvasjeja on rekisteröity noin yhdestä viiteen pentuetta vuodessa. Yhteensä kasvattajia on ollut vuosien 1980 – 2008 välillä ollut yksitoista, joista seitsemällä kasvattajalla on ollut useampi kuin yksi kuvaszpentue.

Lukumääräisesti eniten pentuja on kasvattanut kennel **Aamuruskon**, joka aloitti kasvatuksen vuonna 1998. Viimeisen kymmenen vuoden aikana vuosittain on syntynyt keskimäärin kaksikymmentä yksilöä, ja vuosien 2000 – 2008 aikana aktiivisia kasvattajia on ollut kuusi.

Taulukossa 4 on esitetty Suomessa kuvaszeja kasvattaneet kennelit, pentue- ja pentumäärät, ajanjakso, jolloin kasvattaja on ollut aktiivinen, sekä kennelin kantanarttu, jolla kasvatustyö on aloitettu.

Taulukko 4. Kasvattajat

Kennel	Pentueet	Pennut	Ensim. ja viim. pentue		Narttu, jolla aloittanut kasvatustyön
Coldblow Marja-Leena Isomäki	7	49	1992	2005	Sejpejos Bojtar
Keppulan Pirjo Brunila	3	23	1995	2000	Coldblow Blondie
Vit-Väktarens Ulla Paavola	3	20	1995	1997	Viranyos Csejte Oriz
Filonillan Eini Kettunen	3	18	1997	2007	Coldblow Jelena
Jokivallin Taru Åvall	1	8	1997	1997	Coldblow Fiona
Aamuruskon Petra Kosonen	18	93	1998	2007	Coldblow Jessica
Maginights Heli & Juha Vehviläinen	2	11	1998	1998	Coldblow Natasha
Ketkunperän Sanna-Kaisa Takanen-Kaplas	1	7	1999	1999	Vit-Väktarens Feher Aszu
Ww Yangoviper's Tuija Rautakorpi & Ville-Vesa Visakoivu	2	18	2003	2004	Aamuruskon Dominique Blow
Cold Odessan Elina Lukka	1	11	2008	2008	Aamuruskon Odessa Blow

Taulukossa 5 on esitetty vuosiyhteenveto kuvaszien rekisteröinneistä (sisältäen tuontikoirat), kasvattajista sekä pentueiden lukumääristä vuosina 1999 – 2008. Toistaiseksi eniten pentueita on syntynyt vuonna 2004, jolloin syntyi yhteensä viisi pentuetta kolmelle eri kasvattajalle. Taulukosta käy ilmi myös tuontien ja ulkomaisten koirien osuus jalostukseen käytetyistä koirista.

Taulukko 5. Kuvaszien rekisteröintimäärät, tuonnit sekä tuontien ja ulkomaisten koirien osuus jalostukseen käytetyistä koirista 1999 – 2008

	-99	-00	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08
Rekisteröinnit/kpl	22	7	19	8	21	26	26	1	32	12
Pentueet	3	1	3	8	4	5	5	0	4	1
Kasvattajat	2	1	1	1	1	3	3		3	1
Rekisteröidyt tuonnit		1		1	2		3	1	1	1
Käytetyt urokset	2	1	2	1	2	2	3		2	1
Tuonnit/ulkom. urokset, kpl	1	0	1	0	1	2	1		2	1
Tuonnit/ulkom. urokset, %	50	0	50	0	50	100	33		100	100
Käytetyt nartut	3	1	3	2	4	4	5		4	1
Tuonnit-/ ulkom. nartut, kpl	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tuonnit-/ulkom. nartut, %	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

4.2.2 Tehollinen populaatiokoko

Eläinkannan tehollinen populaatiokoko on luku, joka kertoo, kuinka suurta osaa kannan yksilöistä on sukupolven aikana käytetty jalostukseen. Tehollista populaatiokokoa voidaan arvioida myös vuosittain. Laskentakaavoja on useita, tässä käytetty kaava on esitetty Per-Erik Sundgrenin kirjassa "Lemmikkieläinten jalostus".

$$4 * N_m * N_f / (N_m + N_f)$$

Kaavassa N_m on siitokseen käytettyjen narttujen ja N_f siitokseen käytettyjen urosten lukumäärä. Kerroin 4 kuvaa kaavassa sukupolvenväliä, ja sillä tarkoitetaan aikaa, joka jää koiran syntymän ja sen jalostuskäytön väliin – Kennelliiton jalostustietojärjestelmän mukaan vuosien 1986 – 2004 välillä keskimääräinen kuvasz-uroksen jalostukseen käyttöikä oli 4 v 3 kk ja nartun jalostukseen käyttöikä 3 v 7 kk, josta laskettu keski-ikä kummallekin sukupuolelle on 3 v 10 kk, joka on pyöristetty neljään vuoteen.

Mitä pienempi tehollinen populaatio on, sitä nopeammin sen keskimääräinen sukusiitosaste kasvaa ja geenien erilaisia versioita häviää. Geenipooli kaventuu, ja perinnöllisten sairauksien ja muiden ongelmien esiintymistiheys kasvaa. Tehollisen populaatiokoon laskukaavat antavat optimistisen arvion todelliseen tilanteeseen verrattuna – varsinkin, kun populaatio on pieni ja kantakoirat sukua toisilleen. Tehollinen populaatiokoko on pyrittävä pitämään mahdollisimman suurena. Yli 100 koiran tehollisessa populaatiossa sattuman aiheuttamat geenihäviöt tai toisaalta joidenkin geenien yleistyminen voidaan pitää kohtuullisella tasolla. Tämä edellyttäisi 50 eri uroksen tasapuolista käyttämistä 50 eri nartulle, mutta tällä hetkellä Suomen kuvasz-kanta on niin suppea, ettei ihannepopulaation kaltaiseen tilanteeseen päästä. Kuvaszkasvattajien tulee pyrkiä kasvattamaan tehollista populaatiokokoa tekemällä mahdollisimman monipuolisia jalostusvalintoja. **Kasvattajien tulee pyrkiä hyödyntämään jalostuksessa monipuolisesti sellaisia uroksia, joilla ei aikaisemmin ole Suomessa jälkeläisiä.**

Taulukko 6. Tehollisen populaatiokoon kehitys vuosien 1993 – 2008 aikana ja vertailu samalla pentuemäärällä saavutettavaan suurimpaan teholliseen populaatiokokoon.

Vuodet	Pentue- määrä, kpl	Jalostus- urokset, kpl	Jalostus- nartut, kpl	Tehollinen populaatiokoko, kpl	Ihanne- populaatio, kpl	TP:n osuus IP:sta, %
2005- 2008	10	6	10	15	20	75
2001- 2004	14	5	11	14	28	50
1997- 2000	11	7	11	17	22	77
1993- 1996	7	4	4	8	14	57

Kuvaszien tehollinen populaatiokoko on pieni ja taulukosta käy ilmi, että käytettyjen urosten lukumäärä on säännönmukaisesti pienempi kuin jalostukseen käytettyjen narttujen määrä. Populaation geneettisen monimuotoisuuden lisäämiseksi ja säilyttämiseksi tulee pyrkiä monipuolistamaan urosten jalostuskäyttöä siten, että useampia eri uroksia käytettäisiin siitokseen. Ihannepopulaatiossa käytettyjen urosten määrä on yhtä suuri kuin käytettyjen narttujen määrä.

4.2.3 Sukusiitos ja sen torjuminen

Sukusiitosaste ilmaisee, kuinka suuressa osassa kaikista geenipareista geenit ovat perinnöllisesti kaksinkertaistuneet. Geenien kaksinkertaistuessa kaksinkertaistuvat myös vikoja ja sairauksia aiheuttavat perintötekijät. Seurauksena voivat olla erilaiset henkiset ja fyysiset viat, alentunut hedelmällisyys ja niistä seuraavat sairaudet, aineenvaihduntahäiriöt ja muut vauriot (P.E. Sundgren).

Sukusiitosaste tai sukusiitosprosentti on matemaattinen arvo, joka kuvaa yksilön mahdollisuutta periä esivanhempiansa identtisiä geenejä vanhemmiltaan. Rodussa esiintyvät, yksilöiden korkeat sukusiitoskertoimet kertovat perinnöllisen vaihtelun katoamisesta, sillä geenit yhdenmukaistuvat sukusiitosasteen kasvaessa.

Rodun alkuvaiheissa yhdenmukaistuminen voi olla myös positiivista ja sillä vakiinnutetaan tiettyjä ominaisuuksia rotuun. Lisääntyvä yhdenmukaistaminen aiheuttaa kuitenkin myös monen piilevän, ei toivotun ominaisuuden esiintulon ja vakiintumisen rotuun. Ennen kaikkea piilevät heikkoustehtäjät ja sairaudet lisääntyvät vähitellen. Terveiden tulisi mennä ulkomuodon edelle, ja koska sukusiitoksen vaarat on laajalti tiedostettu, on syytä välttää läheistä sukusiitosta.

Korkein mahdollinen sukulaisaste kahden koirayksilön välillä on normaalitilanteessa 50 %, sillä sukulaisuusaste puolittuu jokaisessa sukupolvessa. Esimerkkinä isä-tytär -paritus: sukusiitosaste on 25 %, täyssisarusten paritus: 25 %, puolisisarukset 12,5 % ja serkusparitus 6,25. Koska kuvasz on rotuna pieni, ja kantakoiria on ollut rajallinen määrä, on vuosien aikana kertynyt historiallista sukusiitosta, jolloin koira itse voi olla hyvinkin sukusiitetty, vaikkei sen kolmen sukupolven sukutaulussa kertautuisikaan samoja koiria. ***Kasvattajien tulee välttää sukusiitosta, ja pyrkiä tarkistamaan jalostukseen suunnittelemiensa koirien taustat mahdollisimman pitkälle.***

Suomen kuvaszkan on pieni, ja kasvatustyössä on toistaiseksi melko hyvin pystytty välttämään liiallista sukusiitosta. Vaikka jalostuskäytössä on ollut vain muutamia koiria, yhdistelmien sukusiitosasteet on saatu pidettyä melko matalana, muutamaa pentuetta lukuun ottamatta. Sukusiitosprosentti vaihtelee Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmän avulla laskettuna vuosina 1995 – 2008 rekisteröityjen pentueiden kohdalla 0,00 % ja 18,37 % välillä. Keskimäärin sukusiitosprosentti on vuosittain pysynyt alle 2 %.

Pentueen sukusiitosaste tulisi tarkistaa ja on pyrittävä yhdistelmiin, joiden sukusiitosaste on alle 6,25% KoiraNet:n mukaan. Sukusiitoskerrointa tulee kuitenkin pitää vain suuntaa-antavana, sillä Kennelliiton jalostustietokannassa on vain rajallinen määrä tunnettuja sukupolvia, ja laskennallinen sukusiitoskerroin on yleensä matalampi kuin todellinen sukusiitoskerroin. Tulevaisuudessa, mikäli rotujärjestöt pystyvät täydentämään tietoja KoiraNet:iin, tarkentuvat myös kuvaszien sukusiitoslaskelmat.

Taulukko 7. Vuosina 1998 – 2008 syntyneet kuvaszpentueet, tehollinen populaatiokoko sekä sukusiitosprosentti (lähde: Kennelliiton jalostustietokanta)

	-98	-99	-00	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08
Pentueet, kpl	4	3	1	3	2	4	5	5	0	4	1
Tehollinen populaatio, kpl	8	5	2	5	3	5	5	8	-	5	2
Sukusiitosprosentti, %	0,16	2,98	1,00	9,72	0,66	0,39	0,00	6,62	-	2,17	0,0

Suosittelaa käytettäväksi ulkosiitosta geenipohjan laajentamiseksi. Mahdollisimman useita eri yksilöitä tulee käyttää jalostukseen. Varsinkin eri urosten käyttöä suhteessa narttujen määrään tulee lisätä. Erisukuisten jalostuskoirien tuontia suositellaan, samoin kuin narttujen käyttämistä ulkomailla astutettavana. Samaa yhdistelmää ei tule toistaa tarpeettomasti.

4.2.4 Jalostukseen käytetyt koirat

Taulukko 8. Vuosina 1995 – 2008 Suomessa jalostukseen käytetyt urokset

Uroksen nimi, rek.no	Jälk. lkm	Pentueet	Pentuekoko	% syntyneistä pennuista
Bajanduri Kun Gulyas SF51486/94	48	7	6,86	19,05
Dingo vom Felsenmeer FIN46730/03C	36	7	5,14	14,29
Ståltorps Chip FIN13892/97	29	4	7,25	11,51
Cigora Csinos Császár FIN40758/07	23	3	7,67	9,13
Vit-Väktarens Feher Asztor FIN33657/96A	19	5	3,8	7,54
Aamuruskon Armando Cold FIN12368/99A	13	2	6,5	5,16
Aamuruskon Jaguar Cold FIN47662/03	12	2	6,0	4,76
Cigora Gyémánt Gaspar S67327/2006	11	1	11,0	4,37
Bitahon S39728/91	9	1	9,00	3,57
Magasztos Janos NHSB2347620	8	1	8,00	3,17
Triprima Magyar Perikles S50283/93	7	1	7,00	2,78
Mellangården's Alfons S23726/95	7	1	7,00	2,78
Andros von den Sieneburgen VDH94/0610549	6	1	6,00	2,38
Vit-Väktarens Feher Albert FIN33650/96B	6	1	6,00	2,38
Magicknights Duet of Love FIN17995/98	6	1	6,00	2,38
Vodicaí Feher Bator Ajko FIN38495/95D	5	1	5,00	1,98
Feher Macko Ilya Magyar Barat FIN40865/97C	5	1	5,00	1,98
Nobilitas Cinkos FIN11175/03B	2	1	2,00	0,79
Yhteensä: 18 urosta	252	41	6,15	100

Taulukko 9. Vuosina 1995 – 2008 Suomessa siitokseen käytetyt nartut

Nartun nimi, rek.no	Jälk. lkm	Pentueet	Pentuekoko	% syntyneistä pennuista
Coldblow Fatima SF47248/93A	20	2	10	7,94
Coldblow Pacific FIN22583/97D	18	2	9	7,14
Aamuruskon Dominique Blow FIN25397/01A	18	2	9	7,14
Coldblow Jessica FIN30809/95B	18	3	6	7,14
Coldblow Blondie SF15652/92C	17	2	8,5	6,75
Viranyos Csejte Oriz SF01708/93C	14	2	7	5,56
Aamuruskon Delilah Blow FIN25394/01C	13	2	6,5	5,16
Aamuruskon Odessa Blow FIN28019/05	11	1	11	4,37
Aamuruskon Pretty Blow FIN48518/05	9	1	9	3,57
Aamuruskon Kaischa Blow FIN47832/03	8	1	9	3,17
Filonillan Cili FIN35603/04	8	1	9	3,17
Coldblow Jelena FIN30808/95B	8	1	8	3,17
Aamuruskon Angelica Blow FIN12370/99A	8	2	4	3,17
Coldblow Fiona SF47251/93A	8	1	8	3,17
Aamuruskon Bambino Blow FIN32735/99A	7	2	3,5	2,78
Aamuruskon Carneval Blow FIN13794/01B	7	2	3,5	2,78
Vit-Väktarens Feher Aszu FIN33658/96B	7	1	7	2,78
Mikloshazi-Farkas Dora FIN18556/95C	6	1	6	2,38
Keppulan Madonna FIN38290/95C	6	1	6	2,38
Coldblow Beatrice SF15649/92A	6	1	6	2,38
Aamuruskon Cinnamon Blow FIN13795/01	6	1	6	2,38
Aamuruskon Fantasy Blow FIN33341/02	6	1	6	2,38
Coldblow Natasha FIN25150/96C	5	1	5	1,98
Aamuruskon Dahlia Blow FIN25390/01A	5	2	2,5	1,98
Sejpejos Bojtar S55302/90A	4	2	2	1,59
Aamuruskon Felicia Blow FIN33342/02C	4	1	4	1,59
Aamuruskon Esmeralda FIN40852/01C	3	1	3	1,19
Filonillan Binjaana FIN43330/97B	2	1	2	0,79
<i>Yhteensä: 28 narttua</i>	252	41	176,5	100

Vuosina 1995 – 2008 jalostukseen käytetty kahtakymmentäkahdeksaa narttua ja kahdeksatoista urosta. **Jalostukseen käytetyistä uroksista viisi eniten käytettyä ovat isänä 62 %:lle kaikista aikavälillä 1995 – 2008 syntyneistä pennuista.** Käytetyistä uroksista 72 % on tuonteja tai ulkomaisia. Vain viittä suomessa syntyneitä urosta on käytetty jalostukseen vuosien 1995 –2008 välillä. Jalostusurosten vähyys ja yksittäisten urosten liikakäyttö ovat vakavia ongelmia.

Jalostukseen käytetyistä nartuista seitsemän eniten käytetyn jälkeläiset muodostavat 47 % rekisteröidyistä pennuista. Näistä nartuista Coldblow Fatima, Coldblow Jessica ja Coldblow Blondie ovat puolisisaruksia, niiden kaikkien emä on ruotsintuonti Sejpejos Bojtar. Coldblow Pasific ja Coldblow Jessica ovat puolisisaruksia (isä Bajanduri Kun Gulyas), lisäksi Pasificin emä on eniten jalostukseen käytetty narttu Coldblow Fatima. Coldblow Blondien ja Coldblow Fatiman isä on unkarintuonti Hun-Zazholm Deli Geri. Aamuruskon Dominique Blow ja Aamuruskon Delilah Blow ovat sisaruksia, niiden emä on Coldblow Pasific ja isän emä Coldblow Jessica. Vaikka jalostukseen onkin käytetty kohtalaista määrää narttuja, ovat ne hyvin läheistä sukua keskenään. Narttujen sukulaisuussuhteet käyvät ilmi taulukosta 10.

Taulukko 10. Käytettyjen narttujen sukulaisuussuhteet

Narttu	Isä	Emä
Coldblow Fatima SF47248/93A	Hun-Zazholm Deli Geri	Sejpejos Bojtar
Coldblow Pacific FIN22583/97D	Bajanduri Kun Gulyas	Coldblow Fatima
Aamuruskon Dominique Blow FIN25397/01A	Aamuruskon Armando Cold	Coldblow Pasific
Coldblow Jessica FIN30809/95B	Bajanduri Kun Gulyas	Sejpejos Bojtar
Coldblow Blondie SF15652/92C	Hun-Zazholm Deli Geri	Sejpejos Bojtar
Viranyos Csejte Oriz SF01708/93C	Viranyos Csejte Csobanc	Gedo-Szeli Emi
Aamuruskon Delilah Blow FIN25394/01C	Aamuruskon Armando Cold	Coldblow Pasific
Aamuruskon Odessa Blow FIN28019/05	Aamuruskon Jaguar Cold	Aamuruskon Carneval Blow
Aamuruskon Pretty Blow FIN48518/05	Aamuruskon Jaguar Cold	Aamuruskon Fantasy Blow
Aamuruskon Kaischa Blow FIN47832/03	Vit-Väktarens Feher Asztor	Aamuruskon Angelica Blow
Filonillan Cili FIN35603/04	Nobilitas Cinkos	Filonillan Binjaana
Coldblow Jelena FIN30808/95B	Bajanduri Kun Gulyas	Sejpejos Bojtar
Aamuruskon Angelica Blow FIN12370/99A	Ståltorps Chip	Coldblow Jessica
Coldblow Fiona SF47251/93A	Hun-Zazholm Deli Geri	Sejpejos Bojtar
Aamuruskon Bambino Blow FIN32735/99A	Ståltorps Chip	Coldblow Pasific
Aamuruskon Carneval Blow FIN13794/01B	Ståltorps Chip	Coldblow Jessica
Vit-Väktarens Feher Aszu FIN33658/96B	Bitahon	Viranyos Csejte Oriz
Mikloshazi-Farkas Dora FIN18556/95C	Gyal-Szepe Ali	Alattyán-Cenk Cele
Keppulan Madonna FIN38290/95C	Bajanduri Kun Gulyas	Coldblow Blondie
Coldblow Beatrice SF15649/92A	Hun-Zazholm Deli Geri	Sejpejos Bojtar
Aamuruskon Cinnamon Blow FIN13795/01	Ståltorps Chip	Coldblow Jessica
Aamuruskon Fantasy Blow FIN33341/02	Vit-Väktarens Feher Asztor	Coldblow Jessica
Coldblow Natasha FIN25150/96C	Bajanduri Kun Gulyas	Coldblow Fatima
Aamuruskon Dahlia Blow FIN25390/01A	Aamuruskon Armando Cold	Coldblow Pasific
Aamuruskon Felicia Blow FIN33342/02C	Vit-Väktarens Feher Asztor	Coldblow Jessica
Sejpejos Bojtar S55302/90A	Wulcanos Xibo	Eibus Fia
Aamuruskon Esmeralda FIN40852/01C	Aamuruskon Armando Cold	Aamuruskon Bambino Blow
Filonillan Binjaana FIN43330/97B	Ståltorps Chip	Coldblow Jelena

Jotta perinnöllinen muuntelu säilyisi mahdollisimman suurena, yksittäisen koiran jälkeläismäärä saisi sukupolven aikana olla korkeintaan 3 – 5 % koko rodun yksilöiden lukumäärästä. Käytännössä tämä on n. 10 % kahtena edellisvuotena syntyneistä pennuista, tai yli 5 % osuus sukupolvea kohden. (Katariina Mäki, Pienten populaatioiden jalostus). Taulukoissa 11 ja 12 on laskettu käytettyjen jalostusurosten osuudet sukupolvea kohden.

Taulukko 11. Isäosuudet 2000 - 2004

Uros	Pennut	% sukupolvesta
Dingo vom Felsenmeer	36	43,90
Vit-Väktarens Feher Asztor	19	23,17
Aamuruskon Armando Cold	13	15,85
Ståltorps Chip	6	7,32
Vit-Väktarens Feher Alber	6	7,32

Nobilitas Cinkos	2	2,44
Yhteensä syntyneet pennut	82	100

Taulukko 12. Isäosuudet 2005 - 2008

Uros	Pennut	% sukupolvesta
Csigora Csinos Császár	23	38,33
Aamuruskon Jaguar Cold	12	20,00
Cigora Gyémánt Gaspar	11	18,33
Magasztos Janos	8	13,33
Magicnights Duet of Love	6	10,00
Yhteensä syntyneet pennut	60	100

Tarkasteluvälillä 2000 - 2004 on sukupolvenväliksi valittu 5 vuotta ja 2005 - 2008, 4 vuotta. Vuosien 2000 - 2004 välillä suositellun isäosuuden ylitti 5 käytetyistä 6 uroksesta. Pentuja rekisteröitiin 82, ja suositeltu pentumäärä / uros olisi ollut 4 pentua. Käytetyimpien uroksien, Dingo vom Felsenmeer (2000 - 2004) ja Csigora Csinos Császár (2005 - 2008). jälkeläismäärä on yli kymmenkertainen suosituksiin nähden.

Taulukko 13. Emäosuudet 2000 - 2004

Narttu	Pennut	% sukupolvesta
Aamuruskon Dominique Blow	18	21,95
Coldblow Jessica	12	14,63
Coldblow Pasific	9	10,98
Aamuruskon Angelica Blow	8	9,76
Aamuruskon Bambino Blow	7	8,54
Aamuruskon Delilah Blow	7	8,54
Keppulan Madonna	6	7,32
Aamuruskon Dahlia Blow	5	6,10
Aamuruskon Felicia Blow	4	4,88
Aamuruskon Esmeralda	3	3,66
Filonillan Binjaana	2	2,44
Aamuruskon Carneval Blow	1	1,22
Yhteensä syntyneet pennut	82	100

Taulukko 14. Emäosuudet 2005 - 2008

Narttu	Pennut	% sukupolvesta
--------	--------	----------------

Aamuruskon Odessa Blow	11	18,33
Aamuruskon Pretty Blow	9	15,00
Aamuruskon Kaischa Blow	8	13,33
Filonillan Cili	8	13,33
Aamuruskon Delilah Blow	6	10,00
Aamuruskon Carneval Blow	6	10,00
Aamuruskon Cinnamon Blow	6	10,00
Aamuruskon Fantasy Blow	6	10,00
Yhteensä syntyneet pennut	60	100

Vuosien 2000 - 2004 välillä suositellun emäosuuden ylitti 6 käytetyistä 12 nartusta.

Näin pienillä rekisteröintimäärillä on syytä rajata yksittäisten siitoskoirien liiallista jalostuskäyttöä, kunnes rotu on saavuttanut vankemman jalansijan. Matadorjalostusta tulee välttää ja kiinnittää huomiota myös siihen, ettei liian samankaltaisia yhdistelmiä toisteta.

Käyttökelpoisia keinoja geneettisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja lisäämiseen ovat:

- Sukusiitoksen välttäminen
- Kultakin urokselta ja nartulta vähintään yksi jälkeläinen kumpaakin sukupuolta jalostukseen.
- Rotaatioparitusjärjestelmä
- Koiralla teetetään maksimissaan kolme normaalikokoista (väh. neljä pentua) pentuetta.
- Yhdistelmän sukusiitoskerroin laskeminen ennen suunniteltua yhdistelmää. Sukusiitoskertoimen tulisi olla mahdollisimman alhainen, pyritään alle 6,25 %. Kartoitetaan tilanne myös ns. historiallisen sukusiitoksen varalta.
- Kasvattajien yhteistyö
- Samaa yhdistelmää ei tule toistaa ilman painavaa syytä (alle kolmen pennun pentue tai vain yhtä sukupuolta olevia pentuja).
- Liian samankaltaisten jalostusyhdistelmien välttäminen
- Mahdollisimman monen eri uroksen ja nartun käyttäminen mahdollisimman monipuolisesti

Geneettisen vaihtelun lisäämisessä urosten valinta nousee tärkeäksi, sillä pienimuotoisessa kasvatustyössä kasvattajalla on yleensä mahdollisuus pitää vain yhtä tai kahta narttua, jolloin erisukuisten urosten valinta näille mahdollistaa geneettisen monimuotoisuuden säilyttämisen. Optimitilanteessa nartun eri pentueissa syntyvät jälkeläiset ovat vain puolisisaruksia keskenään eli nartulle käytetyt urokset eivät ole lähisukulaisia.

4.2.5 JTO:n suositukset geneettisen monimuotoisuuden lisäämiseksi ja säilyttämiseksi

- 1) Samaa yhdistelmää ei tule toistaa, ellei ensimmäisessä pentueessa ollut vain 1-2 pentua.
- 2) Sekä urosten että narttujen käyttö rajataan kolmeen pentueeseen, jalostustoimikunnan suosituksella voi lisäksi teettää vielä kaksi pentuetta. Suositus anotaan erikseen kunkin pentueen kohdalla jalostustoimikunnalta, ja hyväksyttäessä pentueesta tulee jto:n mukainen, ja se pääsee yhdistyksen pentuvälityksen A-listalle. Suosituksen perusteena:
 - a) pienet pentueet: pentueissa yhteensä alle 10 pentua tai
 - b) jälkeläisnäyttö: uros tai narttu, jolle lupaa haetaan, on periyttänyt keskimääräistä parempia jälkeläisiä (50 % pennuista lonkkakuvattu ja tulokset parempia kuin rodulla keskimäärin, eikä jälkeläisillä ole esiintynyt muita merkittäviä perinnöllisiä sairauksia)

Pentueen sukusiitosaste tarkistetaan ennen astutusta, ja sen tulisi olla alle 6,25.

4.3 LUONNE JA KÄYTTÖMINAISUUDET

Rotumääritelmän (FCI nro 54, 13.9.2000) mukaan kuvasz on ”Rohkea ja peloton. Puolustaa suojeltavakseen uskottuja ihmisiä ja vahtii heidän omaisuuttaan jopa henkensä uhalla. Itsevarma, voi huonosti kohdeltuna tulla aggressiiviseksi. Uskollinen ja luotettava, rakastaa isäntäänsä ja ympäristöään.”

Suojelu- ja vartiointivaisto on rodulla edelleen vahva ja omistajilleen kuvasz on pehmeä. Kuvasz on perusluonteeltaan vieraita kohtaan varautunut ja vartioiva koira, ja sen luonteen tulee olla itsevarma – ei hermostunut tai arka. Pidättyväisenkin kuvaszin tulisi sallia vieraan käsittely omistajan avustuksella.

Vuoden 2004 loppuun mennessä ainoastaan neljä kuvaszia on luonnetestattu. Testatuista koirista kolme on ollut narttuja, ja yksi uros. Otos on niin pieni, ettei testituloksia voi yleistää.

Vaikka luonnetesti onkin kehitetty alun perin virkakoirien testaamiseen, mittaavat tämän päivän luonnetestin osa-alueet monipuolisesti koiran luonteen eri osioita. Suuren ja voimakkaan laumanvartijarodun kohdalla on ensiarvoisen tärkeää, että koiralla on hyvä hermorakenne, sekä suhtautuminen vieraisiin ihmisiin ei ole vihamielistä ja että se muiltakin osin sopeutuu yhteiskuntaan. Luonnetesti on tällä hetkellä PK-kokeiden lisäksi ainoa koe, jossa testataan koiran ääniarkuus.

Kuvasz on alun perin vartioiva paimenkoira, jonka suhtautuminen vieraisiin on ollut epäluuloista. Nykyään kuvasz on harvemmin alkuperäisessä laumanvartijan työssään, joten sen tulisi sopeutua myös kaupungistuvaan yhteiskuntaan. Kuvasz ei saa olla arka, pelokas, aggressiivinen tai terävä. Myös laukauspelottomuus on tärkeä ominaisuus, sillä ääniherkkä koira kokee monet arkisetkin tilanteet ahdistavina.

Taulukko 15. Luonnetestattujen kuvaszien tulokset (lähde: Lankinen, Jorma – Luonnetesti-tietokanta)

Luonnetestatut kuvaszit	Yhteensä 4 (1 u + 3 n)					
	-3	-2	-1	+1	+2	+3
Toimintakyky			1	3		
Terävyys				4		
Puolustushalu			2	2		
Taistelutahto		1	2		1	
Hermorakenne			1		3	
Temperamentti			1		3	
Kovuus				4		
Luoksepäästävyys			2			2

Suomessa kuvaszit ovat pääosin kotikoirina. Rodulla on, yksilöstä riippuen, kuitenkin potentiaalia erilaisiin harrastuksiin. Esimerkiksi USA:ssa kuvaszien kanssa harrastetaan jonkin verran tottelevaisuutta, jäljestystä sekä agiliyttä. Vaikka kuvasz onkin kohtalaisen kookas rotu, se ei ole raskas tai massiivinen koira. Terve rakenne ja hyvä luonne mahdollistavat kuvaszin harrastuskäytön, ja näihin tulee kiinnittää huomiota. Tulevaisuudessa saattaa aueta uusia harrastusmahdollisuuksia, esim. jos verijälkikoe tulee avoimeksi kaikille roduille.

4.4 TERVEYS

4.4.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Voimaantulovuosi	Vastustettava sairaus	Vaadittavat toimenpiteet	Mahdolliset raja-arvot ja muut rekisteröintirajoitukset
2003	Lonkkadysplasia	Lonkkakuvaus ennen pentujen rekisteröintiä, minimi-ikä 18 kk	Ei raja-arvoja eikä muita rekisteröintirajoituksia
2008	Lonkkadysplasia	Lonkkakuvaus ennen pentujen rekisteröintiä, minimi-ikä 18 kk	Ei raja-arvoja eikä muita rekisteröintirajoituksia
	PRA ja HC	Silmäpeilaus ei saa olla astutushetkellä 12 kk vanhempi	PRA:ta tai HC:ta sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä.

4.4.2 Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli lonkkadysplasia (HD)

Lonkkaniveldysplasia eli lonkkanivelen kasvuhäiriö on yleisin koirien luusto-ongelmista. Kuvaszin kohdalla se on vakavin ja laajimmin Suomen populaatiossa ilmenevä perinnöllinen sairaus. Lonkkaniveldysplasia periytyy kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa suuri joukko geenejä, joiden puitteissa ympäristövaikutukset vielä muokkaavat ominaisuuksia.

Suomessa käytetään Kansainvälisen Kennelliiton eli FCI:n suosittelemaa asteikkoa arvioitaessa lonkkakuvia. Asteita A (ei muutoksia) ja B (lähes normaali) sanotaan terveiksi, C (lievä), D (kohtalainen) ja E (vaikea) sairaisiksi. Yleensä C:ksi arvioituihin lonkkaniveliin ei tule kliinisiä oireita, D:n ja E:n lonkkiin näitä useimmiten tulee.

Suomessa syntyneistä kuvaszeista on lonkkakuvattu 28 %. Koirista 46 % on terveitä (A + B), 33 %:lla on lievä dysplasia (C) ja 20 %:lla vakavampi dysplasia (D + E). Muissa maissa lonkkadysplasiatilastot ovat parempia. Onkin syytä kiinnittää jalostuksessa huomiota lonkkatilanteeseen, jotta saamme kasvatettua A- ja B-lonkkaisten osuutta ja pienennettyä C- ja sitä heikompien lonkkien osuutta. Lonkkakuvattujen koirien osuutta pitää pyrkiä kasvattamaan. Vuosittain syntyvistä kuvaszeista vähintään puolet olisi saatava lonkkatutkimuksiin.

4.4.2.1 Lonkkaniveltilatost

Taulukko 16. Suomessa kuvattujen kuvaszien lonkkaniveltilasto

Aste	Määrä	%
A	23	26
B	18	21
<i>Terveet</i>	<i>41</i>	<i>47</i>
C	29	33
D	16	18
E	2	2
<i>Dysplastiset</i>	<i>47</i>	<i>53</i>
Yhteensä	88	100

Ruotsi

Vuosina 1992 - 2004 Ruotsissa lonkkakuvattiin 280 kuvaszia, joista 16 oli tuontikoiria. Yhteensä tuona aikana rekisteröitiin 541 koiraa. Aikavälillä lonkkakuvattiin 52 % rekisteröidyistä kuvaszeista. Tuona aikana lonkkakuvatuista koirista 194:llä oli lonkat Ua (A tai B), 42:lla tulos C, 30:llä D ja 12 E:n lonkat. Kahdella oli lonkat HD 4.

Taulukko 17. Lonkkaniveltilatost Ruotsissa vuosina 2000 – 2004

	A	%	B	%	C	%	D	%	E	%	Yhteensä kuvattu
2000	12	60	2	10	3	15	2	10	1	5	20
2001	6	33	1	6	8	44	2	11	1	6	18
2002	8	36	6	27	4	18	3	14	1	5	22
2003	9	38	3	13	6	25	5	21	1	4	24
2004	17	47	5	14	9	25	4	11	1	3	36
Yhteensä	52	43	17	14	30	25	16	13	5	4	120

Ruotsissa saa käyttää jalostukseen ainoastaan tervelonkkaisia (A tai B) koiria. Ruotsin kuvasz klubin tavoitteena on, että vähintään 50% rekisteröidyistä kuvaszeista lonkkakuvataan, eikä lonkkavikaisten %-osuus saa nousta.

Hollanti

Taulukko 18. Lonkkaniveltilatost Hollannissa vuosina 1975 – 2003

	Vuosina 1975 - 1984		Vuosina 1985 - 1994		Vuosina 1995 - 2003	
		%		%		%
HD A	21	12	9	8	16	36
HD B	46	26	49	46	22	50
HD C	48	28	30	2	4	9
HD D	55	32	13	12	1	2
HD E	4	2	5	5	1	2
YHTEENSÄ	174		106		44	

Unkari

Unkarissa lonkkakuvia arvioidaan kahdenlaisella asteikolla. Toinen asteikko on sama kuin FCI:n 5-portainen ja sitä käyttää MKOE (Magyar Kisállat Ortopédiai Egyesület). MKOE:lla ei ole avointa tietokantaa ja MKOE:n lääkäri antavat virallisen tuloksen jo 1-vuotiaalle koiralle.

FDB:n (Fyggetlen Diszplázia Bizottság / The Independent Dysplasia Committee of Hungary) lääkärit antavat virallisen tuloksen vasta 2-vuotiaalle koiralle. FDB:n tulos on numerosarja, joka näkyy jälkepäin rekisterikirjassa ja koiran jälkeläisten rekisterikirjassa, se on myös löydettävissä internetistä avoimesta tietokannasta. Numerosarjasta näkyy ensin koiran sukupuoli (1 uros, 2 narttu), sitten rotu (KU = kuvasz), kuinka mones tuloksen saanut kuvasz koira on, mikä on tulos (N, M, E) ja kuinka monta kuukautta vanha koira oli kuvaushetkellä. Kirjaimista N (Normal), vastaa FCI:n A:ta, M (Majdnem normál) vastaa FCI:n B:tä ja E (Enyhe) vastaa FCI:n C:tä.

Tilastojen vertailtavuuden estää se, että Unkarissa E:tä (eli FCI:n C:tä) huonompia tuloksia ei näy tilastoissa eikä koirien sukutauluissa. Lonkkakuvaamattomien tai sairaiden koirien jalostuskäyttöä ei rajoiteta. Koska huonoja tuloksia ei ilmoiteta, on täysin arvailujen varassa, onko sukutaulussa näkyvä koira ilman tulosta, kuvaamaton vai jäänyt ilman FDB-numeroa. Myös täysin arvailujen varassa on, että kuinka iso prosentti kuvatuista on näitä, jotka ovat jääneet ilman numeroa.

FDB panostaa nykyään myös DNA-tutkimukseen ja erityisesti polveutumisen selvittämiseen, koska lonkkakuvausten yhteydessä on löydetty väärennettyjä sukutauluja.

Taulukko 19. Lonkkaniveltilastot Unkarissa 1.5.2004 mennessä

	Urokset	%	Nartut	%	Yhteensä	%
A (N)	6	35	5	20	11	26
B (M)	5	29	3	12	8	19
C (E)	6	35	17	68	23	55
YHTEENSÄ	17		25		42	

1.5.2004 mennessä Unkarissa on FDB-lonkkakuvauslausunnon saanut 42 kuvaszia, joista 26 % tulos FCI-A, 19 % tulos FCI-B ja 55 % tulos FCI-C.

USA

Vuosien 1995 - 2004 välillä on USA:ssa lonkkakuvattu virallisesti 479 kuvaszia.

Taulukko 20. Lonkkaniveltilastot USA:ssa vuosina 1995 - 2004

Aste	Määrä	%
Excellent	122	25
Good	283	59
Fair	71	15
Borderline	-	-
Mild	3	1
Moderate	-	-
Severe	-	-
Yhteensä	479	100

4.4.3 Kyynärnivelen kasvuhäiriö

Kuvaszeilla on tavattu jonkin verran osteokondroosia, nivelen kasvuhäiriötä, johon liittyy taipumus irtopalamuodostukseen. Useimmat osteokondroositapaukset kuvaszrodulla liittyvät kyynärniveldysplasiaan. Kuvasz Club of America kertoo terveystietosivuillaan kuvaszrodulla olevan taipumusta sairauteen.

Osteokondroosi on kasvavien eläinten luutumishäiriö, joka voidaan yhdistää nopeakasvuisuuteen, ja johon vaikuttavat perinnöllinen alttius ja tärkeimpänä ympäristötekijänä ruokinta.

Koirilla on havaittu osteokondroosia olkanivelissä, kyynärnivelissä, polvinivelissä ja kinnernivelissä. Samankaltaisia muutoksia on löydetty myös lonkkanivelissä, pitkien putkiluiden kasvulevyissä ja myös selkänikamissa. Osteokondroosiongelmat ovat yleisimpiä suurilla raskailla roduilla.

Ostekondroosi ilmaantuu kasvuikäisillä koirilla yleisimmin 4 - 7 kuukauden iässä. Kyseessä on luutumishäiriö, jossa tavallisimmin jonkun nivelen nivelrusto paksuuntuu. Jostakin syystä, mahdollisesti paikallisen ravitsemushäiriön vuoksi, luutuminen on häiriintynyt ja sen seurauksena voi muodostua jopa halkeamia nivelpintaan ja rustopala voi irrota (osteochondritis dissecans). Siitä aiheutuu kipua, joka ilmenee ontumisena. Jos koiran ongelmat ovat molemminpuolisia, ontumista saattaa olla vaikea havaita. (Lähteet: Suomen Kennelliitto – Kyynärnivelen kasvuhäiriöt, Kuvasz Club of America – Veterinary notes for Kuvasz owners)

Suomessa on tutkittu vuosien 1992 - 2008 välillä 21 kuvaszin kyynärnivelet, ja koirista 17 (81 %) oli terveitä, kolmella (14 %) oli ensimmäisen asteen muutoksia ja yhdellä (5 %) toisen asteen muutoksia kyynärnivelissä. Vuosina 1992 - 2008 kuvaszeja on rekisteröity Suomessa 293 kpl, ja niistä 21 kpl (7 %) on tutkittu kyynärniveldysplasian varalta.

Ruotsissa on vuosien 2000 - 2004 välillä kyynärtutkittu 66 kuvaszia, joista yhdeksällä (14 %) on tavattu muutoksia kyynärpäissä.

4.4.4 Silmätaudit

Kuvaszilta on muissa maissa löydetty sekä harmaakaihia (HC) että etenevää verkkokalvon rappeumaa (PRA). Suomessa kuvaszeja ei ole juurikaan silmätutkittu. Molemmat taudit johtavat koiran sokeutumiseen. **Silmätauteja on tavattu sekä Saksassa, Hollannissa, Ruotsissa että Pohjois-Amerikassa, ja niiden leviämistä suomalaisen kantaan voidaan pitää suurena uhkana rodun terveydelle.** Unkarista ei ole tiedossa silmäpeilaustuloksia.

Vuosina 1992 - 2008 Suomessa on tutkittu vain 14 kuvaszin silmät; tutkitut koirat ovat olleet terveitä. Kuitenkin esimerkiksi Ruotsissa, Hollannissa ja Saksassa on tavattu rodulla PRA:ta. PRA- ja kaihitapauksia on löydetty myös niistä linjoista, joista koiria on tuotu Suomeen. Tästä syystä **silmätutkimus on otettu mukaan myös PEVISA-ohjelmaan.**

PRA

Progressiivinen retinan atrofia, etenevä verkkokalvon surkastuma on monilla roduilla esiintyvä vähitellen sokeuttava silmätauti. Silmänpohjan verisuonitus surkastuu jättäen toimintaan vain tärkeimmät suonet, nekin huomattavasti pienentyneinä. Tämän prosessin seurauksena myös verkkokalvo ohentuu. Silmän valoa aistivat solut, sauvat ja tapit rappeutuvat ja tuhoutuvat, jonka seurauksena koira sokeutuu yleensä 5 - 6 vuoden iässä.

Muutoksia voidaan nähdä eri roduilla eri iässä, mutta ne ovat yleensä todettavissa kahden vuoden ikään mennessä. Yleistynyt eli perifeerinen PRA kehittyy pikkuhiljaa näkökentän laidoilta keskelle. Lopulta näkösoluja on vain verkkokalvon keskellä, jolloin koiralla on ns. tunnelinäkö. Kun sauvasolujen määrä vähenee, on ensimmäisenä oireena useimmiten koiran vaikeus nähdä hämärässä.

PRA:n on todettu periytyvän resessiivisen autosomaalin geenin aiheuttamana eli sairaan koiran molemmat vanhemmat ovat sairauden kantajia. Siksi myös PRA:n poistaminen tai vähentäminen kannasta voi olla vaikeaa, sillä kantajat ovat kliinisesti terveitä. Tulevaisuudessa todennäköisesti tulee mahdolliseksi määrittää geenitestillä, onko koiralla PRA tai onko se PRA:n kantaja.

HC, harmaakaihi

Kaihiksi sanotaan mitään tahansa linssissä näkyvää harmautta tai samentumaa. Kaihityypistä silmätautia esiintyy monilla roduilla ja myös sekarotuisilla. Kaihimuodostelmia voi muodostua tulehduksen, vamman tai

aineenvaihdunnallisten syiden (esim. diabetes) yhteydessä ja sekundääristi toisen sairauden seurauksena. Lisäksi on olemassa perinnöllistä harmaakaihia, jota kutsutaan myös nuoruuden kaihiksi.

Perinnöllisen harmaakaihin vähentäminen kannasta on suhteellisen vaikeaa, sillä tarkkaa periytymistapaa ei tunneta. Se voi olla dominantti tai resessiivinen, tai rodussa voi olla kumpaakin tyyppiä, mutta on aina helpointa ja turvallisinta suhtautua siihen, kuten autosomaaliin resessiiviseen vikaan. Tällöin sairaan koiran vanhemmat oletetaan ns. varmoiksi kantajiksi, osa sisaruksista on niin kliinisesti kuin myös geneettisesti terveitä ja osa kliinisesti terveitä sairauden kantajia.

4.4.5 Muut rodulla tavatut sairaudet

Jonkin verran rodussa tavataan kivesvikaa, purentavikaa ja hammaspuutoksia. Svenska Kuvasz Klubben (SvKK) julkaisi vuonna 2005 rotukohtaisen jalostuksen tavoiteohjelman (Rasanpassad avelspolicy och avelsstrategi för kuvasz), jossa mainitaan myös dilatatoiva kardiomyopatia. (Lähde: SvKK - Rasanpassad avelspolicy och avelsstrategi för kuvasz)

USA:ssa ja Kanadassa rodulla on tavattu myös hypothyroidismia sekä von Willebrantin tautia. (Lähde: Gilmore, Susan – Lambent Kuvasz, Thyroid and vWD in kuvasz)

Kuvaszzeilla on todettu jonkin verran tois- ja molemminpuolista kuuroutta mm. Saksassa, Hollannissa, Ruotsissa, Kanadassa ja USA:ssa. Lisäksi on tavattu luun liikakasvua, joka on luun kehitys- tai metaboliahäiriö, sekä panosteitistä I. luun kokonaistulehdusta. (Lähde: Kuvasz Club of America – Veterinary notes for Kuvasz owners)

Kuvaszzeilla on todettu jonkin verran tois- ja molemminpuolista kuuroutta mm. Saksassa, Hollannissa, Ruotsissa, Kanadassa ja USA:ssa.

USA:ssa on rodulla tavattu myös joitain tapauksia degeneratiivista myelopatiaa, joka on yleensä suurikokoisilla roduilla (kuten saksanpaimenkoira) tavattava ongelma, jonka aiheuttajaa ei tunneta. Kyseessä on etenevä selkäytimen rappeuma, joka aiheuttaa sen, että selkäytimen loppuosa surkastuu ja koira vähitellen menettää takapään hallinnan, mukaan lukien virtsarakon ja peräaukonsulkijalihaksen, ja vähitellen halvaantuu. Tila ei ole kivulias. Oireet kehittyvät yleensä aikaa myöden, ja alkavat takajalkojen etenevinä liikehäiriöinä. Lisäksi USA:ssa on tavattu luun liikakasvua (Hypertrophic osteodystrophy), joka on luun kehitys- tai metaboliahäiriö, sekä luun kokonaistulehduksia (panosteitis).

Lisäksi on USA:ssa tavattu kuvaszzeilla immuunivälitteistä hemolyyttistä anemiaa (IMHA), jota tavataan enemmän esimerkiksi cockerspanieleilla, mutta myös muilla roduilla. IMHA on autoimmuunisairaus, missä elimistö alkaa hajottamaan punasolujaan. Hoitona kortisoni immunosuppressiivisilla annoksilla (elinikäinen hoito) sekä pernanpoisto. Kuvaszzeilla on tavattu myös trombosytopeniaa, joka on IMHA:a vastaava autoimmuunisairaus, elimistö hajottaa verihituleita punasolujen sijaan, minkä seurauksena limakalvoverenvuotoja ym. Hoito kuten IMHAssa. Tyypillisiä oireita ovat anemia, apatia, kuume, ruokahaluttomuus. Virtsa voi olla verensekaista. Tauti voi olla hitaasti etenevä tai äkillinen. Taudin ennuste on vaihteleva.

4.5 ULKOMUOTO

Ulkomuotojalostusta ohjaa kuvaszin voimassa oleva rotumääritelmä. On pyrittävä säilyttämään alkuperäinen unkarilainen kuvaszin tyyppi. Luustoltaan koirien tulee olla vahvoja, mutta ei liioitellun raskaita. Hammaspuutokset ja purentaviat on huomioitava jalostuksessa, purentavikaista koiraa ei saa käyttää

jalostukseen. Turkissa tulee pyrkiä unkarilaistyyppiseen, karkeahkoon, kihartuvaan turkinlaatuun, joka on säänkestävä ja likaa hylkivä. Pehmeä, suora, silkkimäinen turkki on vierasperäinen.

Päänmuotoon tulee kiinnittää huomiota, kuvaszin pää on kiilamainen ja jalo, selväpiirteinen ja kuiva. Kuvaszin pää erottaa sen muista samankaltaisista valkoisista paimenkoirista. Kuvaszin otsapenger on niukka, ja huulet ovat tiiviit; kupolimainen pää ja raskas, roikkuvahuulinen kuono ovat virheitä. Kuvaszin silmien tulee olla tummat, vinoasentoiset. Pyöreät ja vaaleat silmät ovat virhe.

Koirien takaosat ja kulmaukset tulee huomioida jalostuskoiria valittaessa, jotta koira pystyisi liikkumaan terveesti ja rodunomaisesti. Ravin on oltava joustavaa, ponnekasta ja maatavoittavaa, jonka edellytyksenä ovat hyvät kulmaukset ja vahva takaosa. Polvikulmauksiin on kiinnitettävä huomiota, sillä liian suorat polvet altistavat raskaan rodun polvivaivoille. Kokoon ja sukupuolileimaan on kiinnitettävä huomiota, ja pyrittävä kasvattamaan oikeantyyppisiä ja ideaalikokoisia kuvaszveja. Liika massan ja koon tavoittelemisen on riski terveydelle.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Jalostuspohjan leventäminen, sukulaisuusasteen laskeminen.	Tuontikoirat, jalostukseen suositellaan käytettävä eri yksilöitä. Yhdistelmän sukusiitoskerroin tarkistettava. Samaa koiraa ei suositella käytettäväksi 3 pentuetta enempää.	Tuotu koiria mm. Saksasta ja Unkarista, mutta varsinkin urosten liikakäyttöä esiintyy edelleen. Yhdistelmien sukusiitoskertoimet melko alhaisia. Yksittäisten koirien liiallista jalostuskäyttöä esiintyy edelleen.
Jalostuskoirien lonkkakuvaaminen dysplasiafrekvenssin selvittämiseksi	PEVISA, jalostukseen käytettävä koira on lonkkakuvattava.	Seuranta-aikana lonkkakuvattu jalostukseen käytetyt kuvaszit.
Kyynärkuvausta suositellaan.		Vuoden 2008 loppuun mennessä tutkittu 21 kuvaszin kyynärpäät.

Jalostuksen tavoiteohjelmassa asetetut tavoitteet, jotka on sidottu PEVISA-ohjelmaan, ovat toteutuneet; lonkkakuvauspakon myötä kaikkien syntyvien pentueiden vanhemmat on lonkkakuvattu.

Sen sijaan vapaaehtoisuuteen perustuvat toimenpiteet, suositus kyynärtutkimuksesta ei ole juurikaan rohkaissut tutkimaan jalostuskoiria. Myös muita vapaaehtoisia terveystutkimuksia (polvitutkimukset, silmäpeilaus) ei juurikaan ole tehty.

Jalostuksen tavoiteohjelmaan kirjattu tavoite jalostuspohjan leventämisestä ja sukulaisuusasteen laskemisesta on toteutunut vain osittain. Sukulaisuusaste on pysynyt toistaiseksi matalana, mutta jalostukseen on käytetty vain harvoja uroksia useille nartuille, ja tämä on johtanut tilanteeseen, jossa jalostukoirilla on useampia pentueita kuin jalostuksen tavoiteohjelmassa suositellaan. Viime kädessä kasvattajat ja rodun harrastajat tuottavat jalostusmateriaalia ulkomailta ja valitsevat tekemänsä jalostusyhdistelmät. Mikäli rotujärjestön huoli matadorurosten liikakäytöstä sekä kapeasta jalostuspohjasta eivät tartu rodun harrastajiin, ei edistystä tapahdu.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT

6.1 VISIO

Rodusta tulee nykyistä suositumpi, ja se pystyy tehokkaammin kilpailemaan suosiosta muiden samantyyppisten suurten valkoisten rotujen kanssa. Lisää kasvattajia aloittaa rodun parissa, maahan tuodaan uusia, terveitä ja erisukuisia tuontikoiria. Yksittäisten jalostusmatadorien käytöstä luovutaan.

Luonteisiin ja käyttöominaisuuksiin kiinnitetään huomiota seuraten sellaisten maiden esimerkkiä, joissa kuvasz ei ole pelkästään seurakoira. Kuvaszin koko ei aseta rajoitteita harrastuksille (kuten agility, verijälki, koiratanssi), jos koira on rakenteeltaan ja luustoltaan terve. Laumanvartijakoirien käyttö petovahinkojen torjumiseksi herättää aikaisempaa enemmän kiinnostusta, ja kuvaszeille aukeaa mahdollisuuksia päästä alkuperäisiin työtehtäviin Suomessa.

Kasvattajat ja muut rodun harrastajat tutkivat koiriaan entistä aktiivisemmin, ja tietoa saadaan kerättyä myös jalostuskoirien lähisukulaisista. Lonkkaniveltilanne paranee ja A- ja B-lonkkaisten osuus kasvaa. Silmiä, polvia ja kynnärpäitä tutkitaan.

6.2 ROTUJÄRJESTÖN TAVOITTEET

6.2.1 Populaation kokonaistila ja rakenne

Rotujärjestö haluaa edesauttaa laajemman geenipohjan käyttöä jalostuksessa. Kotimaisen koiramateriaalin käyttöön tulee kiinnittää huomiota, sillä näiden koirien tutkimustulokset ovat helpommin saatavilla sekä ovat vertailukelpoisia. Yksittäisten jalostuskoirien käyttöä olisi seurattava, ettei koiran jälkeläismäärä lyhyellä aikavälillä kasva liian suureksi. Tärkeää on myös se, että jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen määrä on tasapainossa. Jalostustyön pitää olla harkittua ja sitä pitää tarkkaan seurata. Jalostusyksilöiden jälkeläisnäyttö on erittäin tärkeää rodun kehityksen kannalta. Jokaisen kasvattajan tulisi ottaa selvää narttunsa taustoista sekä selvittää myös urosehdokkaiden taustat. Sekä urosten että narttujen omistajien tulee tuntee vastuunsa rotua kohtaan. Kasvatustyö ei saa olla taloudellisen edun tavoittelua, vaan tulee perustua rakkauteen ja vastuuntuntoon rotua kohtaan sekä haluun viedä rotua pitkäjännitteisesti eteenpäin yhteistyössä muiden rodun harrastajien kanssa.

6.2.2 Luonne ja käyttöominaisuudet

Suojelu- ja vartiointivaisto on rodulla edelleen vahva ja omistajilleen kuvasz on pehmeä. Kuvasz on perusluonteeltaan vieraita kohtaan varautunut ja vartioiva koira, ja sen luonteen tulee olla itsevarma – ei hermostunut tai arka – omistajan ollessa koiran rinnalla. Pidättyväisenkin kuvaszin tulee sallia vieraan käsittely omistajan avustuksella. Arat ja aggressiiviset koirat sekä koirat, joilla on huono hermorakenne tai jotka ovat ääniarkoja, on ehdottomasti karsittava jalostuksesta. Kahta samaa luonteen virhettä omaavaa koira ei tule yhdistää.

6.2.3 Terveys

Rodun terveydentilan tulee säilyä lonkkadysplasian osalta vähintään nykyisellään, ja A- ja B-lonkkaisten määrää suhteessa C-lonkkaisiin on pyrittävä kasvattamaan. D- ja E-lonkkaisten tulee pysyä edelleen hajatapauksina. On suositeltavaa, että suunnitellun jalostusyhdistelmän lonkkien keskiarvo on parempi kuin C. Tavoitteena on, että tutkittujen kuvaszien määrää lisätään siten, että vähintään 50 % syntyneistä pennuista tutkitaan, kun nyt rekisteröidyistä kuvaszeista on tutkittu 28 %.

Kynnärniveliä kuvaamista suositellaan, sillä valtaosa koiran painosta on kynnärniveliä varassa. Suomessa on tutkittu vain 21 kuvaszin kynnärpäät, ja vaikka tutkituista koirista 81 % on ollut terveitä, ei näin pienellä aineistolla voida vetää luotettavia johtopäätöksiä kuvaszikannan kynnärniveltien tilasta. On pyrittävä lisäämään kynnärtutkittujen kuvaszien määrää seuraavan viiden vuoden aikana 25 – 50 %.

Suomessa ei ole tutkittu kuvaszien polviniveliä. Muualla on tavattu patella luxaatio -tapauksia, ja polvia tulisikin tutkia, jotta saamme kartoitettua tilannetta patella luxaatioiden osalta.

Tavoitteena on kartoittaa rotumme terveydentilaa myös muiden sairauksien osalta. Jalostustoimikunta kerää tietoa rodussa esiintyvistä sairauksista ja julkaisee sitä.

6.2.4 Ulkomuoto

Ulkomuotojalostusta ohjaa kuvaszin voimassa oleva rotumääritelmä. On pyrittävä säilyttämään alkuperäinen unkarilainen kuvaszin tyyppi. Kuvaszin tulee olla rakenteeltaan tasapainoinen, luustoltaan koirien tulee olla vahvoja, mutta ei liioitellun raskaita. Kuvasz on lihaksikas ja kuiva, ja sivulta katsottaessa lähes neliömäinen. Rintakehän syvyys on noin puolet säkäkorkeudesta, ja kuono hieman alle puolet pään kokonaispituudesta.

Hammaspuutokset ja purentaviat on huomioitava jalostuksessa, purentavikaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Turkissa tulee pyrkiä unkarilaistyyppiseen, karkeahkoon, kihartuvaan turkinlaatuun, joka on säänkestävä ja likaa hylkivä. Pehmeä, suora, silkkimäinen turkki on vierasperäinen.

Päänmuotoon tulee kiinnittää huomiota: kuvaszin pää on kiilamainen ja jalo, selväpiirteinen ja kuiva. Kuvaszin pää erottaa sen muista samankaltaisista valkoisista paimenkoirista. Kuvaszin otsapenger on niukka, ja huulet ovat tiiviit; kupolimainen pää ja raskas, roikkuvahuulinen kuono ovat virheitä. Kuvaszin silmien tulee olla tummat, vinoasentoiset. Pyöreät ja vaaleat silmät ovat virhe. Korvat ovat keskikorkealle kiinnittyneet ja V:n muotoiset. Kuono-osa on pitkä ja tasaisesti kapeneva, ja kuononselkä on suora. Pigmentin tulee olla musta huulissa ja kirsussa.

Kuvaszin selkä on keskipitkä, suora, leveä, lihaksikas ja kiinteä. Lantio on tiivis ja hieman viisto. Paksu karvapeite saattaa saada koiran vaikuttamaan takakorkealta. Rintakehä on syvä ja pitkä, kyljet hieman kaarevat, ja vatsalinja kohoaa hieman takaosaa kohti. Häntä on alaskiinnittynyt, ja riippuu suoraan alaspäin, viimeinen kolmannes saattaa nousta vaakatasoon koiran valpastuessa.

Koirien takaosat ja kulmaukset tulee huomioida jalostuskoiria valittaessa, jotta koira pystyisi liikkumaan terveesti ja rodunomaisesti. Ravin oltava joustavaa, ponnekasta ja maatavoittavaa, jonka edellytyksenä ovat hyvät kulmaukset ja vahva takaosa. Polvikulmauksiin on kiinnitettävä huomiota, sillä liian suorat polvet altistavat raskaan rodun patella luxaatiolle. Kokoon on kiinnitettävä huomiota, ja pyrittävä kasvattamaan oikeantyyppisiä ja ideaalikokoisia kuvaszeja.

6.3 ROTUJÄRJESTÖN STRATEGIA

Rotujärjestö pyrkii suosituksillaan ohjaamaan kasvattajia käyttämään jalostukseen yksilöitä, jotka vastaavat edellä kuvattuja vaatimuksia. Jalostuskoirat ovat tyyppiltään, luonteeltaan ja rakenteeltaan mahdollisimman rodunomaisia. Jalostuskoirat täyttävät PEVISA:n ehdot ja ovat muutenkin terveitä.

Rotujärjestö tulee kartoittamaan rodun terveydentilaa edelleen terveystarkastuksilla ja jakamaan niistä saatua tietoa. Myöskin pyritään järjestämään kasvattajapäiviä sekä järjestetään jalostustarkastuksia. Rotujärjestö on osaltaan mukana myös ulkomuototuomareiden koulutuksessa.

6.4 UHAT JA MAHDOLLISUUDET

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvasz on vielä suhteellisen terve rotu - maailmanlaajuinen populaatio mahdollistaa eisukulaisten löytymisen 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - huono lonkkatilanne - muista kuin PEVISA-sairauksista vähän tietoa - näyttöä rodun luonteesta ja toimintakyvystä vähän - vähän kasvattajia - jalostukseen käytettävä koiramäärä pieni, urosten määrää lisättävä
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - rotu tulee suosituimmaksi - populaatio laajenee, jalostusvalinta helpottuu, erityisesti voidaan valita terveempi lonkkaisia jalostuskoiria - rodun lonkkatilanne paranee - rotu alkaa näkyä myös harrastuskoirana - rotua aletaan käyttää petoeläinvahinkojen torjumiseen - kasvattajien määrä lisääntyy - internet mahdollistaa terveystietojen jakamisen - kasvattajat ja harrastajat luovat kontakteja, joiden avulla maahan saadaan lisää terveitä tuonteja - rodun maahantuonnit ja pentueiden ss-asteet pysyvät vähintään nykyisellä tasolla 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> - PRA ja muut silmäsairaudet yleistyvät - luonneominaisuuksien heikkeneminen, jos koirien luonteiden kehitystä ei seurata millään mittareilla - sisäsiitoskertoimien nousu eri maissa ja keskityttäessä värien kasvatukseen (eri värejä kasvatettaessa erillään omina populaatioinaan) - pentujen määrän ja populaation edelleen pieneneminen Euroopassa - matadoruros/-narttu periyttää vikaa, johon ei osattu varautua

6.5 VARAUTUMINEN ONGELMIIN

Riski	Syy	Varautuminen	Miten vältetään	Toteutuessaan merkitsee
1) Kasvatus vähenee nykyisestä kaikkialla maailmassa ja geenipooli pienenee.	Samankaltaiset valkoiset vartio-/paimenkoirarodut vievät ostajia. Unkarissa kaikkien koirien määrä vähenee.	Yhdistys tukee kasvattajia tekemään yhteistyötä maiden rajojen yli ja tekee yhteistyötä rodun ulkomaisten rotujärjestöjen kanssa.	Pidetään oma geenipooli riittävän laajana ja rekisteröinnit riittävällä tasolla.	Vaikeuksia löytää uusia erilinjaisia jalostuskoiria. Jalostusvalinta vaikeutuu ja lopulta rotu voidaan jopa menettää.
2) Kasvatus vähenee Suomessa.	Rotu ei myy, jalostuskoirien hankinta vaikeutuu.	Yhdistys tiedottaa, antaa jalostusneuvoja ja järjestää jalostustarkastuksia. Yhdistys markkinoi ja jakaa tietoa rodusta sopivissa tilaisuuksissa.	Vältetään pullonkaula-tilanteet populaatiossa rajaamalla yksittäisten jalostusyksilöiden käyttöä niin, että se pysyy terveellä tasolla suhteessa populaation kokoon.	Nykyinen kanta tai koko rotu voidaan menettää Suomesta.
3) Rodun lonkkatilanne huononee entisestään Suomessa.	Kasvattajat eivät suhtaudu ongelmaan riittävän vakavasti. Rodun kotimaassa eikä monessa muussakaan maassa pentueen vanhemmilta ei vaadita lonkkakuva-ustuloksia.	Nykyistä suurempi osa populaatiosta lonkkakuvataan ja tehdään tiukempaa jalostusvalintaa. Tuontikoiria tuotaessa tuodaan terveeksi virallisesti kuvattujen vanhempien jälkeläisiä tai terveeksi kuvattuja aikuisia.	JTO:ssa ja PEVISA:ssa tiukempi suhtautuminen ongelmaan sekä tiedottaminen.	Kuvaszista ei ole enää fyysisesti alkuperäiseen tehtävänsä eikä sellaisiin aktiivisiin harrastuksiin, joihin sillä muuten olisi hyvät edellytykset.
4) Populaatiosta löytyy muita laajalle levinneitä perinnöllisiä sairauksia.	Rodun populaation terveystietojen keruussa on ja on ollut puutteita Suomessa.	Populaation terveystilanteesta maailmalla kerätään tietoa aikaisempaa systemaattisemmin, ja varaudutaan riskeihin kannustamalla vapaaehtoisiiin terveystutkimuksiin.	Ongelmista tiedotetaan avoimesti ja faktatietoihin perustuen yhdistyksen lehdessä.	Kasvatustyö vaikeutuu, kasvattajat lopettavat. (Ks. 1) ja 2)

Pyritään muistamaan edellä mainitut tavoitteet. Jalostuksessa tulisi käyttää keskitason- tai sitä parempia koiria ja yhdistelmää suunniteltaessa tulee huomioida yksilöiden rodunomaisuus luonteen, tyylin ja rakenteen sekä perinnöllisten sairauksien osalta. On kuitenkin vältettävä kiinnittämästä liikaa huomiota yksittäisiin kriteereihin, vaan pyrittävä tarkastelemaan kokonaisuuksia.

Mahdollisten jälkeläisten laatuun sekä lähisukulaisten laatuun tulee kiinnittää huomiota määriteltäessä tietyn yksilön jalostusarvoa, eikä pelkästään kyseisen yksilön omaan laatuun. Jalostusyhdistelmää suunniteltaessa tulisi valita yksilöt, jotka täydentävät toisiaan siten, ettei molemmilla yksilöillä ole samaa virhettä.

Pyritään saamaan mukaan useampia kasvattajia ja harrastajia sekä lisäämään yhteistyötä näiden välillä. Kasvattajien mahdollisuuksia rodun kehittämiseen lisättävä. Yritetään saada mahdollisimman suuri osuus olemassa olevasta kannasta mukaan jalostuskäyttöön.

Yhteistyötä tulee lisätä Unkariin ja muihin maihin, joissa rotua harrastetaan. Eri sukuisten jalostuskoirien tuontia suositellaan sekä narttujen käyttämistä ulkomailla astutettavana.

Rotujärjestö tutkii ja tiedottaa mahdollisuuksista kerätä koirien geeni- ja spermapankkia sekä pyrkii pysymään ajan tasalla geenitutkimuksen kehittymisestä sairauksien poissulkemiseksi.

6.6 TOIMINTASUUNNITELMA JTO:N TOTEUTTAMISEKSI

Vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
Toimenpiteet	Terveyskysely kasvattajille ja/tai koiran omistajille. Jalostustoimikunta tiedottaa terveystarkastuksen tuloksista.	Pyritään järjestämään jalostustarkastus. Otetaan käyttöön jalostuskoirien silmäpeilauksvelvoite.	Pyritään järjestämään koulutusta kasvattajille.	Pyritään järjestämään lonkka- ja silmätarkastus-tapahtuma.	Terveyskysely kasvattajille ja/tai koiranomistajille.

6.6.1 Keinot, joilla tavoitteisiin pyritään

Kuvaszin kanta on Suomessa ja muissa Pohjoismaissa pieni, mikä tulee muistaa jalostusyhdistelmää suunniteltaessa. Kasvattajien tulee pyrkiä käyttämään mahdollisimman monia erisukuisia yksilöitä, eikä vain muutamia yksittäisiä "siitosmatadoreja". Korkean sukusiitoskertoimen tuottavia yhdistelmiä tulee välttää.

Tavoitteisiin pyritään:

Noudattamalla

- SKL – FKK:n jalostukseen liittyviä ohjeita ja määräyksiä
- SKL – FKK:n PEVISA-määräyksiä
- Unkarinpaimenkoirat ry:n sääntöjä
- pentuvälityksen ohjeita
- kasvattajasitoumusta

Keräämällä

- jalostuksessa tarvittavia tietoja

Järjestämällä

- rotupalavereja
- jalostus- ja jälkeläistarkastuksia
- jalostukseen liittyviä luentoja

Kannustamalla

- kasvattajien väliseen yhteistyöhön ja avoimuuteen
- terveystutkituttamaan koiria
- luonnetestauttamaan koiria

Julkaisemalla

- Kasvattajille ja rodun harrastajille rotuun liittyvää tietoa

6.6.2 Jalostusohjesääntö

Yleiset vaatimukset

Siitoskoiran (narttu/uros) alaikäraja siitokseen käytettäessä on kaksi (2) vuotta. Nartun siitokseen käyttöä täytyy harkita sen täytettyä seitsemän (7) vuotta. Jalostuskoiran tulee olla hyväksytysti jalostustarkastettu tai vaihtoehtoisesti se on osallistunut virallisiin koiranäyttelyihin siten, että niistä on käytettävissä vähintään

kahden (2) eri ulkomuototuomarin arvostelu. Vähintään toisen arvostelun pitää olla avoimesta luokasta koiran täytettyä 24 kk. Koiran pitää olla palkittu kaksi (2) kertaa laatuarvostelun ykköstuloksella (EH). **Lisäksi edellytetään, että koira on virallisesti lonkkakuvattu ja silmäpeilattu ennen astutusta. Silmäpeilauslausunnon ei tule astutushetkellä olla kahtatoista (12) kuukautta vanhempi.** Lisäksi suositellaan PRA-tutkimusta (Optigen) ja jalostukseen suositellaan käytettäväksi ainoastaan tervelonkkaisia (A tai B) koiria, kyynerniveletutkimusta sekä polvitutkimusta. Siitoskoiralla ei perusteluitta saa tuottaa kolmea (3) pentuetta enempää. Jalostusyhdistelmien sukusiitosaste ei tulisi olla suurempi kuin 6,25 %. Lisäksi koiran tulee täyttää rodun voimassa olevat PEVISA-määräykset. Pentujen luovutusiäksi suositellaan vähintään 8 viikkoa.

Poikkeukset

Yllä oleviin vaatimuksiin voi hakea perusteltua poikkeusta jalostustoimikunnalta.

Kasvattajaa, pentueita ja maksuja koskevia suosituksia:

- kasvattajan tulee olla SKL – FKK:n ja Unkarinpaimenkoirat ry:n jäsen
- kasvattajan tulee toimia kasvatustyössään SKL – FKK:n ja Unkarinpaimenkoirat ry:n sääntöjen mukaisesti
- kasvattajan tulee valita huolella pennuilleen vastuuntuntoiset ostajat sekä seurata aktiivisesti kasvattamiensa pentujen kehitystä ja hyvinvointia
- pentujen luovutusikä on vähintään 7 viikkoa
- kasvattajan tulee kertoa pentujen ostajille Unkarinpaimenkoirat ry:stä sekä mahdollisuudesta liittyä nk. pentuejäseneksi. Pentuejäseneksi haluavien luvalla heidän osoitetietonsa tulee viipymättä ilmoittaa rotujärjestön jäsenrekisterin pitäjälle ja suorittaa pentuemaksu, joka on puolet yhdistyksen vuosijäsenen hinnasta/pentue, mutta kuitenkin vähintään vuosijäsenen jäsenmaksu pentuetta kohti. Maksua vastaan yhdistys postittaa tervetulokirjeen ja jäsenlehden kuluvalta vuodelta uusille rodun harrastajille.

7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Jalostustoimikunta on ensisijaisesti vastuussa tavoiteohjelman noudattamisesta ja sen toteutumisen seurannasta. Jalostustoimikunta toimii hallituksen alaisuudessa, ja rotujärjestön hallitus valvoo jalostuksen tavoiteohjelman noudattamista. Rotujärjestön tulee huomioida jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteet vuotuista toimintasuunnitelmaa laatiessaan.

Jalostustoimikunta kerää tietoja, mm. tutkimustulokset, rekisteröinnit, terveystarkastukset, kokoaa niistä tilastoja ja julkaisee niitä rotujärjestön julkaisussa. Myös muita rotuun liittyviä tutkimuksia ja artikkeleita pyritään julkaisemaan. Rotujärjestö pyrkii myös järjestämään jalostus- ja kasvattajapäiviä sekä erilaisia luentoja. Terveystarkastus pyritään tekemään vähintään 5 vuoden välein, ja lisäksi pyritään järjestämään luonnetestejä, jotta halukkaat saavat koiransa testattua.

Tämä jalostuksen tavoiteohjelma pyritään pitämään rodun kehityksen tasalla ja se tarkistetaan vähintään viiden vuoden välein yhdistyksen vuosikokouksessa.

8. LÄHTEET

Käytetyt kirjallisuus- ja muut lähteet mahdollisimman tarkasti

www.fdb.hu/kuvasz.doc
jalostus.kennelliitto.fi
kennet.skk.se/hunddata

Unkarilaiset kuvaszin lonkkakuvaustulokset
Suomen Kennelliiton koiratietokanta
Ruotsin Kennelliiton koiratietokanta

Gilmore, Susan – Lambent Kuvasz, Thyroid and vWD in kuvasz
<<http://www.lambentkuvasz.com/Thyroid%20and%20vWD.htm>> 01.08.2006

Kuvasz Club of America – Veterinary notes for kuvasz owners <<http://www.kuvasz.com/kuvasz/health.htm>>
Viitattu 01.08.2006

Lankinen, Jorma. Luonnetestitietokanta osoitteessa <http://www.dogsports-online.com/CGI_BIN/lte/db_manager.pl?setup_file=ltestit.setup&view_database_button=true>

Mäki, Katariina: Sukulaisuussuhteesta sukusiitokseen. <http://www.koiranjalostus.fi/katariina4.pdf>
<25.7.2005>

Mäki, Katariina 2003: Luonneominaisuuksien periytyvyys ja luonnetestin käyttökelpoisuus jalostuksessa. Tutkimussuunnitelma 13.02.2003. <24.7.2005>

Magyar Kisállat Ortopédiai Egyesület osoitteessa
<<http://www.kisallatortopedia.hu/index1.php?inc=3&inc2=csipomenu&sub=2>> <23.7.2005>

Ruotsin kennelliitto, Avelsdata. <<http://kennet.skk.se/avelldata/Avelldata.htm>> 01.08.2006

Suomen kennelliitto, kyynärnivelen kasvuhäiriö.
<<http://www.kennelliitto.fi/FI/Jalostus/Artikkelit/Kyyn%C3%A4rnivelen+kasvuh%C3%A4iri%C3%B6t.htm>>
viitattu 01.08.2006

SvKK, Svenska Kuvasz Klubben - Rasanpassad avelspolicy och avelsstrategi för kuvasz
<<http://www.svkk.se/ras.htm>> 01.08.2006

9. LIITTEET

- LIITE 1 Kuvaszin rotumääritelmä
LIITE 2 Suomeen rekisteröidyt tuontikuvaszit sekä niiden jälkeläismäärät vuoden 2008 loppuun mennessä.
LIITE 3 Kansainvälisen muotovalionarvon arvot vuoteen 2008 mennessä.

10. PÄIVITYSTIEDOT

Versio	Tekijä	Päiväys	Kuvaus
0.1	Seija Ilmasti	08.07.2007	Korjattu kirjoitus- ja kielioppivirheitä
1.0	Seija Ilmasti	29.09.2007	Korjattu kohdat 4.4.1. ja 4.4.3.
	Elina Lukka Eini Kettunen Tiina Mäkinen	31.3.2009	Korjattu kokonaisuudessaan

LIITE 1 Kuvaszin rotumääritelmä**KUVASZ – rotumääritelmä**

Lähde: Suomen Kennelliitto

Ryhmä:1 FCI:n

numero: 54

Hyväksytty: FCI 13.9.2000

SKL-FKK 26.4.2001

ALKUPERÄMAA: Unkari

KÄYTTÖTARKOITUS: Kuvaszia käytetään talojen, omaisuuden ja arvoesineiden sekä ihmisten vahti- ja suojelukoirona. Sitä on käytetty myös metsästys- ja jälkikoirona.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Kuvasz on jo kauan sitten nykyisen Unkarin alueelle vakiintunut ikivanha paimenkoira. Sen esivanhemmat tulivat Karpaattien keskustasangolle (nyk. Transilvania) unkarilaisten miehityksen aikana. Näitä koiria tarvittiin vahtimaan ja vartioimaan karjalaumoja villieläimiltä ja varkailta. Metsästysviettinsä ansiosta kuvasjeja käytettiin kuningas Matthias Corvinuksen aikana ensisijaisesti metsästyskoirina. Karjanpaimennuksen vähennyttyä niitä on käytetty paljon harvemmin alkuperäisiin tarkoituksiin, ja rotu on kotiutunut kyliin ja myöhemmin jopa kaupunkeihin.

YLEISVAIKUTELMA: Vahva ja kookas; valkoinen karvapeite on tiheä ja laineikas. Miellyttävä ulkonäkö säteilee jaloutta ja voimaa. Yksittäiset ruumiinosat sopivat tasapainoisesti toisiinsa, raajat eivät ole liian lyhyet eivätkä liian pitkät. Luusto on vahva, ei karkea. Vahvat lihakset ovat kuivat, nivelten ääriiviat erottuvat selvästi. Sivulta katsottuna runko on suorakulmion muotoinen, lähes neliö. Lihaksikas, vahvarakenteinen, luonteeltaan eloisa ja erittäin liikkuvainen. Ulkonäkö ilmentää väsymätöntä työkykyä.

TÄRKEITÄ MITTASUHITEITA: Rungon pituus on hieman säkäkorkeutta suurempi; rintakehän syvyys on noin puolet säkäkorkeudesta; kuono on hieman alle puolet pään koko pituudesta.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Rohkea ja peloton. Puolustaa suojeltavakseen uskottuja ihmisiä ja vahtii heidän omaisuuttaan jopa henkensä uhalla. Itsevarma, voi huonosti kohdeltuna tulla aggressiiviseksi. Uskollinen ja luotettava, rakastaa isäntäänsä ja ympäristöään. Arvostaa saamaansa rakkautta ja huolenpitoa. Vaatii paljon liikuntaa ja toimintaa. Vaatimaton ja helppohoitoinen, kestää myös hyvin ankaria sääolosuhteita.

PÄÄ: Rodulle tyypillisesti kiilamainen, suhteessa runkoon, miellyttävä, jalo ja melkoista voimaa ilmentävä. Rodulle tyypillisesti selväpiirteinen ja kuiva. Kuvaszin voi erottaa muista sukulaisroduista pääasiassa pään muodon ansiosta. Urosten pää on hieman voimakkaampi kuin narttujen.

KALLO: Leveä; otsa on hieman ulkoneva. Keskellä otsaa on selvä uurre.

OTSAPENGER: Niukka.

KIRSU: Musta ja tylppäkärkinen.

KUONO-OSA: Leveä, pitkä, hyvin lihaksikas ja tasaisesti kapeneva, ei koskaan suippo. Kuononselkä on suora.

HUULET: Mustat ja tiiviit. Suupieli on pykäläinen.

HAMPAAT / PURENTA: Hyvin kehittynyt, vahva, säännöllinen ja hammaskaavion mukainen täydellinen leikkaava purenta.

SILMÄT: Hieman vinoasentoiset, mantelinmuotoiset ja tummanruskeat. Silmäluomien reunat ovat mustat ja tiiviit.

KORVAT: Keskikorkealle kiinnittyneet; kolmasosa korvasta nousee tyvestään kaareutuen ja laskeutuu sitten tiiviisti pään myötäisesti. Korvat ovat V:n muotoiset ja kärjestään pyörityneet, eivät koskaan pystyt eivätkä kiertyneet. Valppaan koiran korvat kohoavat hieman.

KAULA: Pikemminkin lyhyt kuin keskipitkä, hyvin lihaksikas ja muodostaa 25 - 30°:n kulman vaakatasoon nähden. Niska on lyhyt. Kaulanahka on tiivis, ei löysä. Uroksilla on selvä kaulus ja harja.

RUNKO: Sivulta katsottuna runko muodostaa vain hieman neliöstä poikkeavan suorakulmion.

SÄKÄ: Pitkä, nousee selvästi selkälinjan yläpuolelle.

SELKÄ: Keskipitkä, suora, leveä, hyvin lihaksikas ja kiinteä.

LANNE: Lyhyt ja tiivis selän jatke.

LANTIO: Hieman viisto, hyvin lihaksikas ja leveä. Lantion erittäin tiheän karvapeitteen vuoksi koira näyttää hieman takakorkealta.

RINTAKEHÄ: Eturinta on hyvin kehittyneiden lihasten ansiosta pyöritynyt, rintalastan kärki on vain hieman ulkoneva. Rintakehä on syvä ja pitkä, kyljet hieman kaarevat.

ALALINJA JA VATSA: Vatsaviiva kohoaa rintakehästä lähtien hieman takaosaa kohti.

HÄNTÄ: Alaskiinnittynyt, hieman viiston lantion suora jatke, suoraan alaspäin riippuva ja kinnerniveeliin ulottuva; hännänpää kaartuu hieman ylöspäin, ei koukuksi. Koiran ollessa valpas häntä voi nousta korkeintaan selkälinjan tasolle.

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat pystysuorat ranneniveeliin asti, yhdensuuntaiset ja kohtalaisen kaukana toisistaan. Edestä katsottuna eturaajan asento on oikea, jos olkanivelestä vedetty pystysuora viiva kulkee eturaajan akselia pitkin 3. ja 4. varpaan väliin. Sivulta katsottuna asento on oikea, jos kyynärnivelestä maahan vedetty pystysuora viiva kulkee raajan keskilinjaa pitkin ranneniveleen.

LAVAT: Lapaluut ovat pitkät, viistot, lihaksikkaat ja tiiviisti rintakehän myötäiset, kuitenkin joustavat.

OLKAVARRET: Keskipitkät ja hyvin lihaksikkaat. Olkavarsi ja lapaluu muodostavat 100 - 110°:n kulman.

KYYNÄRPÄÄT: Kuivat ja tiiviisti rintakehän myötäiset, eivät sisään- eivätkä ulospäin kiertyneet. Olka- ja kyynärvarsi muodostavat 120 - 130°:n kulman.

KYYNÄRVARRET: Suhteellisen pitkät, suorat, kiinteät ja kuivalihaksiset. Ranneniveleen ulottuvat jänteet ovat vahvat.

RANTEET: Hyvin kehittyneet ja tiiviit; jänteet ovat lujat.

VÄLIKÄMMENET: Suhteellisen lyhyet, kuivat ja hieman viistot (10 - 15°:n kulmassa pystysuoraan nähden).

KÄPÄLÄT: Pyöreät tai hieman soikeat, tiiviit. Varpaat ovat lyhyet, joustavat, tiiviisti yhdessä ja niin korkeasti kaareutuneet, ettei niiden keskiosa kosketa maata. Päkiät ovat kimmoiset ja mustat. Kynnet ovat kovat ja vahvat, mustat tai liuskeenharmaat.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaraajojen asento on sivulta katsottuna oikea, jos polvinivel sijaitsee suoraan sarvennaisen alapuolella ja käpälä lonkkanivelen alapuolella. Istuinluun kärjestä kulkee suora linja kantaluuhun. Takaa katsottuna takaraajojen asento on oikea, jos istuinluun kärjestä raajojen akselia pitkin kulkevat suorat linjat ovat yhdensuuntaiset ja koskettavat maata kohtalaisen kaukana toisistaan.

REIDET: Pitkät, leveät ja voimakkaat lihakset kiinnittyvät tiiviisti lantioon. Lantio ja reisi muodostavat 100 - 110°:n kulman.

POLVET: Nivelet on suuret. Reiden ja säären välinen kulma on 110 – 120°.

SÄÄRET: Pitkät, massiiviset lihakset ulottuvat kintereeseen vahvoin jäntein. Sääret ovat takaa katsottuna pystysuorat ja yhdensuuntaiset rungon akselin kanssa.

KINTEREET: Leveät, suuret, kuivat ja jänteikkäät. Kinnerkulma on 130 - 140°.

VÄLIJALAT: Pitkät ja pystysuorat.

KÄPÄLÄT: Soikeat, muutoin kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Kävellessä askeleet ovat pitkät ja hitaat. Ravissa liikkeet ovat kepeät, joustavat, maatavoittavat, lennokkaat, tasapainoiset ja väsymättömät. Kyynärpäät eivät kierry sisään- eivätkä ulospäin.

NAHKA: Runsaspigmenttinen, liuskeenharmaa ja tiiviisti rungonmyötäinen.

KARVAPEITE

KARVA: Kohtalaisen kovaa, laineikasta, hieman jäykkää, ei huopaantuvaa. Karheamman peitinkarvan alla on hienompaa untuvaista aluskarvaa. Päässä, korvissa ja käpälissä karva on lyhyttä (1 - 2 cm), tiheää, pystyä ja suoraa. Eturaajojen etuosassa ja sivuilla sekä takaraajoissa polvien alapuolella karva on yhtä lyhyttä (1 - 2 cm) ja suoraa. Raajojen takaosassa on 5 - 8 cm pitkät hapsut; takaraajojen housukarvat ulottuvat kintereisiin asti. Kaulus jatkuu rintaan ulottuvana harjana ja on erityisen selvä uroksilla. Rungossa, reisissä ja olkavarsissa karva on keskipitkää (4 - 12 cm) ja erittäin laineikasta muodostaen usein harjanteita, töyhtöjä ja tupsuja. Häntää peittää kauttaaltaan tuuhea, laineikas karva, joka voi hännänpäässä olla jopa 10 - 15 cm pitkä.

VÄRI: Valkoinen, norsunluunvärinen hyväksytään. Kirsu, silmäluomien reunat ja huulet ovat mustat. Päkiät ovat mustat tai liuskeenharmaat. Kitalaessa tumma värisävy on toivottava, vaaleanpunaiset laikut sallitaan.

KOKO JA PAINO

SÄKÄKORKEUS: Uroksilla 71 - 76 cm ja nartuilla 66 - 70 cm.

PAINO: Uroksilla 48 - 62 kg ja nartuilla 37 - 50 kg. virheet: Kaikki poikkeamat edellämäinuituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Selvä otsapenger; pigmentin puute kirsussa, huulissa tai silmäluomien reunoissa; yhden tai useamman etuhampaan, kulmahampaan, välihampaan P2 - 4 tai poskihampaan M1 - 2 puuttuminen, useamman kuin kahden P1:n puuttuminen, (M3:ia ei oteta huomioon); ylä-, ala- tai ristipurenta, yli 2 mm rako ylä- ja alaeuhammasrivien välissä; silmäluomien sisään- tai ulospäin kiertyminen (entropium tai ektropium); pystyt korvat; leptilassakin selkälän yläpuolelle nouseva tai lähes renkaaksi kiertynyt häntä; takkuuntuva, kihara, ei laineikas eikä karhea karvapeite; pitkäkarvaiset raajat; muu kuin sallittu väri.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

LIITETAULUKKO 2. Suomeen rekisteröidyt tuontikuvat ja Suomeen rekisteröimättömät ja ulkomaiset, Suomessa jalostukseen käytetyt kuvat sekä niiden jälkeläismäärät vuoden 2008 loppuun mennessä.

Vuosi	Sukupuoli, nimi ja rekisterinumero	Syntymäaika	Jälkeläismäärä
1976	n. Balinka SF173565/76	05.01.1976	
1977	n. Diana SF006019/78	18.03.1977	11
	n. Dolly SF24533F/77	18.03.1977	
1978	u. Extra SF051257/78	26.3.1977	11
1982	u. Eibus Basso SF125565/82	06.06.1981	
1983	n. Wulcanos Frida SF10925B/83	03.10.1980	13
	u. Eibus Don SF13921R/84	17.08.1983	
1986	u. Trevnadens Nemes SF16355/86	13.05.1986	
1987	n. Wulcanos Vita Wahnela SF17303/87	28.03.1987	
	u. Wulcanos Vita Waldo SF18013/87	28.03.1987	
1988	n. Trevnadens Kiba S35593/88C	23.05.1988	
	u. Trevnadens Koriander S35590/88C	23.05.1988	
	u. Trevnadens Kornel S35591/88A	23.05.1988	
	n. Trevnadens Laika S35599/88E	26.04.1988	
	u. Trevnadens Lavin S35595/88D	26.04.1988	
1989	n. Gödöllökerti Avar Tapsi SF22938/89	17.04.1989	
	u. Trevnadens Jason S24528/89C	05.03.1989	
	n. Trevnadens Julia S24531/89	05.03.1989	
1990	u. Fehér Macko Ares S26536/90	26.03.1990	
	u. Kedveshazi Flipper S54805/90A	17.08.1990	
	n. Sejpejos Bojtar S55302/90A	07.08.1990	23
	n. Trevnadens Great Grizzly S64433/90A	29.10.1990	
	n. Trevnadens Gonya S64431/90F	29.10.1990	
1991	u. Hun-Zazholm Deli Geri SF06431/91B	02.12.1990	19
	u. Kedveshazi Gustaf S30600/91	02.04.1991	
	n. Viranyos-Csejte Gyöngyös SF35002/91B	07.12.1990	
	u. Trevnadens Flipp S66279/91A	18.10.1991	
1992	u. Csanakvölgyi Lideric SF07964/92	14.10.1991	
1993	n. Feher Macko Freyja SF46838/93A	11.10.1993	
	u. Kutyasdülöi Elod SF05009/93D	10.10.1992	
	n. Harvani-Morgo Bella SF16319/93	12.04.1992	
	u. Plesohazi Bojar SF31915/93	23.03.1993	
	n. Viranyos-Csejte Miczi SF02025/93C	14.09.1992	
	n. Viranyos-Csejte Oriz SF01708/93C	14.09.1992	14
1994	u. Bajanduri Kun Gulyas SF51486/94	03.05.1991	48

	n. Mikloshazi-Farkas Dora FIN18556/95C	19.07.1994	6
1995	u. Vodicaí Feher Bajto Ajko FIN38495/95D	20.07.1994	5
1997	u. Feher Macko Ilya Magyar Barat FIN40865/97C	09.03.1996	5
	u. Ståltorps Chip FIN13892/97		29
2000	n. Csigora Illiana FIN42335/00E	19.02.2000	
2002	n. Feher-Morcos Opal FIN17483/02	13.06.2000	
2003	u. Nobilitas Cinkos FIN11175/03B	21.09.2002	2
	u. Dingo vom Felsenmeer FIN46730/03C	27.04.2002	36
2005	u. Nobilitas Erces FIN49071/05	2.5.2005	
	n. Nobilitas Elza FIN51977/05	2.5.2005	
	u. Csigora Eddington FIN19199/05	29.11.2003	
2006	n. Gleccser Leany Feher Csavargo FIN39544/06	25.10.2005	
2007	u. Csigora Csinos Császár FIN40758/07	6.1.2003	23
2008	u. Fehèr Cimboràk Bernàt FIN29650/08	28.11.2007	
<i>Suomeen rekisteröimättömät ja ulkomaiset jalostuskoirat</i>			
1981	u. Feher-Kabai Egon S48943/81	01.01.1981	13
1996	u. Bitahon S39728/91		9
1997	u. Andros von den Sieneburgen VDH94/0610549		6
1998	u. Mellangården's Alfons S23726/95	29.03.1995	7
1999	u. Triprima Magyar Perikles S50283/93	26.07.1993	7
2007	u. Magasztos Janos NHSB2347620	22.5.2001	8
2008	u. Csigora Gyèmànt Gaspar S67327/2006	19.10.2006	11

LIITETAULUKKO 3. Kansainvälisen muotovalionarvon saavuttaneet kuvaszit vuoteen 2008 mennessä.

<i>Sukupuoli</i>	<i>Nimi</i>	<i>Rek.numero</i>
narttu	Aamuruskon Angelica Blow	FIN12370/99
uros	Aamuruskon Armando Cold	FIN12368/99
narttu	Aamuruskon Delilah Blow	FIN25394/01
narttu	Aamuruskon Jasmine Blow	FIN47666/03
narttu	Aamuruskon Kaischa Blow	FIN47832/03
narttu	Aamuruskon Magyar Blow	FIN13027/04
narttu	Aamuruskon Odessa Blow	FIN28019/05
narttu	Coldblow Beatrice	SF15649/92
narttu	Coldblow Belinda	SF15650/92
narttu	Coldblow Fiona	SF47251/93
narttu	Coldblow Jessica	FIN30809/95
narttu	Coldblow Natasha	FIN25150/96
narttu	Coldblow Pacific	FIN22583/97
uros	Ketkunperän Barrikadi	FIN19196/99
uros	Magicnight's Duet of Love	FIN17995/98
uros	Vit-Väktarens Feher Asztor	FIN33657/96
<i>Tuonnit</i>		
uros	Bajanduri Kun Gulyas	SF51486/94
narttu	Mikloshazi-Farkas Dora	FIN18556/95
uros	Ståltorps Chip	FIN13892/97